

รายงาน

ของ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เรื่อง

“นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์
Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

๗/๑๓/สปท.

สำนักกรรมการ ๑

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด่วนที่สุด

ที่ (สปท) ๓๒๒ /๒๕๖๐

(สำเนา)

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๖ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายสกลิต์ ลิ้มพงศ์พันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายรังสรรค์ ศรีวรศาสตร์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายคณิตสร นาวานุเคราะห์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายทวิศักดิ์ กอนันตกุล	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเอก วิชิต ยาทิพย์	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายมนู เลียวไพโรจน์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายสันตศักดิ์ จรุงญู งามพิเชษฐ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	โฆษกกรรมการ
๑๐. นายกฤษฎา จินะวิจารณ์	ผู้ช่วยโฆษกกรรมการ
๑๑. นายกลินท์ สารสิน	กรรมการ
๑๒. นายเฉลิมศักดิ์ อปสุวรรณ	กรรมการ
๑๓. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๑๔. นายชูศักดิ์ เกวี	กรรมการ
๑๕. นายดุสิต สีสลาภัทรพันธุ์	กรรมการ
๑๖. พันเอก ธนศักดิ์ มิตรภานนท์	กรรมการ
๑๗. นายธนศพล ธนบุญวัฒน์	กรรมการ
๑๘. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ	กรรมการ
๑๙. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	กรรมการ
๒๐. นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์	กรรมการ

/๒๑. นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม...

๒๑. นางอรมน ททรัพย์ทวีธรรม	กรรมการ
๒๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	เลขานุการกรรมการ
๒๓. นางปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

อนึ่ง นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ ได้มีหนังสือแจ้งความประสงค์ขอลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๙ ส่งผลให้สมาชิกภาพการเป็นกรรมการสิ้นสุดลงตามข้อ ๙๑ (๓) แห่งข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘

และในคราวประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมมีมติแต่งตั้ง ศาสตราจารย์อิตรา ศานติศาสน์ เป็นกรรมการ แทนตำแหน่งที่ว่างลง

โดยที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๕๙ วันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ ที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” แล้ว โดยให้คณะกรรมการนำรายงานไปปรับปรุงก่อนเสนอรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาปรับปรุงรายงานดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงขอนำส่งรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” ให้กับประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อโปรดนำเสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) สถิตย์ ลิมพงศ์พันธุ์

(นายสถิตย์ ลิมพงศ์พันธุ์)

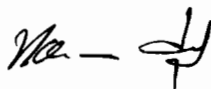
ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

สำนักกรรมการ ๑

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๒, ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๘๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๙

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวทยาภรณ์ คุมดิษฐ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

นางสาววรรณพร นาคบุตร/ร่าง
นางจิรชญา ชินะประภา/พิมพ์
นางสาวพิมพ์อภา พันธุ์ลี/ตรวจ

สารบัญ

รายงานของคณะกรรมการจัดการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ

เรื่อง “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ ๑ แผนการปฏิรูป	๑
บทที่ ๒ วิธีการปฏิรูป	๗
บทที่ ๓ กำหนดเวลาการปฏิรูป	๑๑
บทที่ ๔ หน่วยงานที่รับผิดชอบ	๑๔
บทที่ ๕ ข้อเสนอแนะ	๑๕
ภาคผนวก	

บทสรุปผู้บริหาร
รายงาน
“นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์
Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

การแก้ปัญหาข้าวของประเทศเกี่ยวข้องกับเกษตรกร ๓.๕ ล้านครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพยากจน นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการแข่งขันที่ลดน้อยถอยลงเมื่อเทียบกับประเทศ ซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าว รวมทั้งปัจจัยด้านการผลิตของไทยมีต้นทุนสูง แรงงานขาดแคลน ปัญหาดินเสื่อมโทรม การเข้าถึงแหล่งน้ำกว่าร้อยละ ๗๕ ของพื้นที่เกษตรไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทาน จากสภาวะดังกล่าวอนาคตข้าวไทยในลักษณะเกษตรกรรมพื้นฐาน ๑.๐ อาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้ จำเป็นที่จะต้องมีการขับเคลื่อนปฏิรูปข้าวทั้งโครงสร้างในลักษณะองค์รวมด้วยการเชื่อมโยงตั้งแต่การผลิตข้าวด้วยการส่งเสริมการทำนาเกษตรแปลงใหญ่เชิงภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้เป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร อีกทั้งจะต้องมีการส่งเสริมโรงสีข้าวสมัยใหม่ที่เป็นอุตสาหกรรม ๔.๐ อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว การเพิ่มมูลค่าด้วยนวัตกรรม การผลิตสมัยใหม่ การต่อยอดกับงานวิจัยเชิงพาณิชย์ โดยต้องนำเกษตรกรชาวนาเข้ามาเป็นศูนย์กลางของการปฏิรูปตลอดห่วงโซ่คุณค่าข้าว ซึ่งจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนแก้ปัญหาข้าวอย่างบูรณาการในลักษณะ “Farm to Table”

บนบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลง อนาคตข้าวไทยอาจต้องเผชิญกับการแข่งขันด้านราคา เนื่องจากการเพิ่มพื้นที่และอุปทานข้าวทั้งของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ที่นับวันจะสูงขึ้น ในช่วงที่ผ่านมาปริมาณข้าวส่วนเกินของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๒๐ แต่ปริมาณการส่งออกข้าวของโลกกลับเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๙.๕๓ ทั้งนี้ ในช่วงตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ ขีดความสามารถการแข่งขันข้าวไทยในตลาดโลกลดลงอย่างชัดเจน มีประเทศส่งออกทั้งจากภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาแข่งขันด้านราคา เช่น อินเดียซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๑ ของโลก ขณะที่เวียดนามมีศักยภาพทั้งด้านราคาและคุณภาพที่จะเข้ามาเพิ่มส่วนแบ่งในตลาดส่งออกของไทย นอกจากนี้ประเทศที่เป็นผู้ส่งออกสำคัญ เช่น ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา เมียนมาร์ กัมพูชา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้ส่วนแบ่งการตลาดของไทยลดลงจากร้อยละ ๓๐ เหลือร้อยละ ๒๐

จากการศึกษาของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ พบว่า การแข่งขันข้าวในอนาคตจะทวีความรุนแรงขึ้น ขณะที่ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยจะลดน้อยถอยลง การขับเคลื่อนปฏิรูปข้าวจะต้องมีการเชื่อมโยงห่วงโซ่ข้าวตลอดทั้งระบบ (Rice Value Chain) หลีกเสี่ยงการแข่งขันด้านราคาทิศทางข้าวต้องมุ่งไปสู่การผลิตข้าวคุณภาพ เช่น ข้าวเพื่อสุขภาพ ข้าววิตามิน ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดสารพิษ ข้าวสำเร็จรูป ฯลฯ เกี่ยวข้องกับกระบวนการควบคุมการผลิต และการมีมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปโครงสร้างข้าวไปสู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคต

ทั้งนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ของไทยประมาณ ๖๑ - ๖๒ ล้านไร่ เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวและครึ่งหนึ่งของเกษตรกรเป็นชาวนา การแก้ปัญหาข้าวที่ผ่านมาเป็นการขับเคลื่อนเชิงเดี่ยว เช่น การแก้ไขเชิงสงเคราะห์ การเพิ่มเงินกู้เพื่อนำไปคืนเงินกู้กลับกลายเป็นการสร้างภาระหนี้ให้กับเกษตรกร นโยบายการลดพื้นที่เพาะปลูกเพื่อลดอุปทานส่วนเกินโดยให้เกษตรกรไปทำอาชีพอื่นซึ่งตนเองไม่มีองค์ความรู้ และไม่มีหลักประกันด้านรายได้ในอนาคต การแก้ปัญหาข้าวเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับพื้นที่และเกษตรกรจำนวนมาก ทำให้การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นแบบประชานิยม และหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทำให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่กับเกษตรกรชาวนา

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาข้าวตลอดสิบกว่าปีที่ผ่านมา ทุกรัฐบาลรู้ปัญหาข้าวและความยากจนของเกษตรกรชาวนาแต่ด้วยวิธีการแก้ปัญหาแบบแยกส่วนมุ่งเน้นแต่ด้านอุปทานต้นทาง โดยไม่เชื่อมโยงกับตลาด การแก้ปัญหาจึงวนเวียนอยู่กับพื้นที่เพาะปลูก อีกทั้งความล้มเหลวของการลดพื้นที่เพาะปลูกซึ่งยิ่งลดผลผลิตกลับยิ่งมากขึ้น การแก้ปัญหาแบบฉาบฉวย เช่น โครงการประชานิยมรับจำนำข้าวสูงกว่าราคาตลาดอาจแก้ปัญหาได้ระยะสั้นแต่ทำให้สต็อกข้าวสูงอย่างไม่เคยมีมาก่อน อาจต้องใช้เวลาอีกหลายปีจึงจะระบายสต็อกได้หมด ซึ่งจะเป็นปัจจัยกดดันราคาข้าวระยะยาว อีกทั้งการแก้ปัญหาชาวนาด้วยการโยกหนักกลับเป็นการเพิ่มภาระให้กับเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหาข้าวแบบเหวี่ยงแหไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนโดยเฉพาะอนาคตข้าวจะมีการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรงทั้งจากเกษตรกรมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกทำให้อุปทานข้าวส่วนเกินจะสูงขึ้น กอปรกับทั้งประเทศผู้นำเข้ามีการขยายพื้นที่เพาะปลูกและมโนบายที่จะลดการพึ่งพาการนำเข้า ทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยต่ออนาคตของเกษตรกรชาวนา “เมืองข้าวนำร่อง”

ดังนั้น เพื่อให้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ สถาปนาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ จึงได้ทำการศึกษา เพื่อให้เกิดเมืองข้าวนำร่องของประเทศ โดยให้จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดนำร่องและใช้กลไกขับเคลื่อนด้วยเขตเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนการผลิตข้าวคุณภาพเชิงอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นรูปแบบของการพัฒนาเชิงพื้นที่เป้าหมายซึ่งมีศักยภาพ โดยใช้แนวทางผลักดันเมืองข้าวนำร่องซึ่งจะต้องมีการขับเคลื่อนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง มีการบูรณาการทั้งเกษตรกร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานข้าวตั้งแต่โรงสี อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี ปัจจัยการผลิต ซึ่งจะต้องมีกลไกกระจายเฉลี่ยผลประโยชน์กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในเบื้องต้นเห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูกและจำนวนเกษตรกรมากที่สุดแต่ชาวนากลับเป็นภาคส่วนที่มีความยากจนสูงสุดของประเทศเห็นได้จาก ๑๐ จังหวัดยากจนที่สุดของประเทศพบว่า ๘ จังหวัดในภาคอีสาน การแก้ปัญหาข้าวโดยใช้ต้นแบบเชิงพื้นที่โดยนำร่องด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะหากแก้ปัญหาโจทย์นี้ได้ก็จะสามารถแก้ปัญหาข้าวได้ทั่วประเทศ

องค์ประกอบของการเป็นเมืองข้าว

- ๑) การขับเคลื่อนโซ่แห่งคุณค่าข้าวทั้งเกษตรกรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง
- ๒) ส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร
- ๓) ส่งเสริมการผลิตข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมด้วยการสนับสนุนมาตรการทางการคลัง
- ๔) การใช้แนวทางสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงโอกาสเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ
- ๕) การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์จังหวัด (Provincial Brand)
- ๖) ศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายข้าวเชิงพาณิชย์ทั้งภายในและการส่งออก (ต้นแบบของประเทศ)
- ๗) ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสัมฤทธิ์ผลของโครงการ
- ๘) การขับเคลื่อนเชื่อมโยงไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันข้าวอย่างยั่งยืน

จากองค์ประกอบข้างต้นแนวทางการแก้ปัญหาข้าวในรูปของเมืองข้าวนำร่องโดยใช้จังหวัดนำร่องและขับเคลื่อนด้วย “เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมต่อเนื่องข้าวครบวงจร” จากการศึกษพบว่า “จังหวัดกาฬสินธุ์มีความเหมาะสมเป็นเมืองข้าวนำร่องของประเทศ” เนื่องจากศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งอยู่ตรงศูนย์กลางของ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแหล่งน้ำและระบบชลประทานตลอดปีจากเขื่อนลำปาวซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี นอกจากนี้ ด้านโลจิสติกส์สามารถเชื่อมโยงกับระบบรางคู่ผ่านชุมทางจระ (จังหวัดขอนแก่น) ซึ่งในอนาคตจะมีศูนย์รวบรวมตู้สินค้า (ICD) เพื่อให้เกิดการขนส่งทางรางไปสู่ท่าเรือแหลมฉบัง ทั้งนี้ทางจังหวัดเสนอพื้นที่ ๑,๕๐๐ ไร่ เป็นที่สาธารณประโยชน์ เพื่อให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นพื้นที่ติดถนนไฮเวย์เส้นทางอีสต์เวสต์คอร์ริดอร์ส ซึ่งมีเอกชนพร้อมที่จะลงทุน

แนวทางการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดเมืองนำร่องในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ภาครัฐและเอกชนมีความพร้อม โดยมีการตั้งคณะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด ขณะเดียวกันภาคเอกชน เช่น สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และหอการค้าจังหวัดมีความกระตือรือร้นต้องการขับเคลื่อนและพร้อมที่จะให้เกิดการลงทุน ประกอบกับคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจจัดทำรายงานการศึกษาเรื่องนี้ขึ้น เพื่อที่จังหวัดจะได้นำไปต่อยอดให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ ๔.๐ และให้มีมติคณะรัฐมนตรีสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว เป็นแห่งแรกของประเทศไทย ในด้านมาตรการทางการคลังขอให้มีการพิจารณากิจการที่เข้าไปลงทุนในพื้นที่ เช่น การผลิตข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรม โรงสีไฮเทค อุตสาหกรรมและนวัตกรรมการแปรรูปข้าว และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว เช่น โรงงานผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตปุ๋ย ปัจจัยการผลิต ฯลฯ โดยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเทียบเท่าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

อย่างไรก็ดี หากจะปฏิรูปชาวนาและคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นเกษตรกรรมที่ใช้นวัตกรรมให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่คุณค่าข้าว ด้วยการพัฒนาให้เกิดเป็นเมืองข้าวนำร่องของประเทศ และนำผลที่ได้ทั้งความสัมฤทธิ์ผลหรือความล้มเหลวไปสังเคราะห์ต่อยอดปรับปรุงเพื่อนำไปใช้พัฒนาในพื้นที่อื่นของประเทศ เพื่อให้เป็นการปฏิรูปข้าวทั้งโครงสร้างและยกระดับรายได้ คุณภาพชีวิต และปัญหาความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรชาวนาได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ข้อจำกัดของการศึกษา รายงานการศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะเมืองข้าวนำร่องไม่ใช่ศึกษาข้าวทั้งระบบ เป็นการศึกษาด้วยข้อมูลทุติยภูมิและการได้ข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ซึ่งแต่ละหน่วยงานให้ข้อมูลเป็นส่วน ๆ ทำให้ยากต่อการเชื่อมโยง อีกทั้ง ด้วยข้อจำกัดทั้งเรื่องของเวลาและด้านเทคนิคทำให้ไม่สามารถสอบถามข้อมูลที่ต้องการได้จากหน่วยงานซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ รวมถึงเรื่องการศึกษาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลค่อนข้างจำกัด

รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

๑. แผนการปฏิรูป

๑.๑ ความสำคัญ

ข้าวเป็นธัญพืชซึ่งเป็นอาหารหลักของไทย และประชากรโลกกว่าร้อยละ ๖๐ บริโภคข้าวเป็นอาหารประจำวัน สำหรับประเทศไทยพื้นที่เพาะปลูกทั้งนาปีและนาปรังประมาณ ๖๑ - ๖๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๕ ของพื้นที่การเกษตร ข้าวเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรชาวนาประมาณ ๓.๓๖๕ ล้านครัวเรือน ผลผลิตข้าวในปี ๒๕๕๙ ถึงแม้จะได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งแต่ปริมาณข้าวนาปียังขยายตัวร้อยละ ๗.๓ จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) คาดว่าผลผลิตข้าวจะมีประมาณ ๒๙.๑๔๓ ล้านตันข้าวเปลือก (บางข้อมูล ๒๖.๕๘ ล้านตันข้าวเปลือก) เป็นข้าวนาปี ๒๕.๒๐๓ ล้านตันข้าวเปลือก และข้าวนาปรัง ๓.๙๔๐ ล้านตันข้าวเปลือก (การสีข้าวเปลือก ๑,๐๐๐ กิโลกรัม จะได้ข้าวขาวประมาณ ๖๖๐ กิโลกรัม) การบริโภคข้าวในประเทศประมาณปีละ ๗.๑๔๙ ล้านตัน (ข้าวขาว) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๕.๔๖ และส่งออกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๔.๕๔ ประมาณปีละ ๙.๕ ล้านตัน (ข้าวขาว)

ทั้งนี้ การบริโภคข้าวของคนไทยเฉลี่ย ๑๐๓ กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยในปี ๒๕๕๘ ปริมาณการส่งออกจำนวน ๙.๗๙ ล้านตัน (ข้าวสาร) มูลค่าการส่งออกข้าว ๑๕๕,๙๑๒ ล้านบาท ถดถอยติดลบร้อยละ ๑๐.๘๓ อย่างไรก็ตาม คาดว่าปี ๒๕๕๙ ไทยสามารถส่งออกข้าวได้ประมาณ ๙.๕ ล้านตัน มูลค่าการส่งออกข้าวเชิงเงินบาท ๑๔๕,๕๗๐ ล้านบาท ขยายตัวถดถอยร้อยละ ๒.๓๕

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะประสบปัญหาภัยแล้งควบคู่กับปัญหาน้ำท่วมแต่ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีไม่ได้ลดลงส่งผลต่อราคาข้าวเปลือกยังคงต่ำจนรัฐบาลต้องออกโครงการจำนำยิ่งฉางช่วยเหลือเกษตรกรรชาวนา ขณะเดียวกันสต็อกข้าวยังมีปริมาณสูงประมาณ ๘.๐ - ๘.๕ ล้านตันข้าวสาร อีกทั้ง ราคาข้าวจากประเทศคู่แข่งยังคงกดดันราคาข้าวไทย คาดว่าปี ๒๕๕๙ ส่งออกข้าวได้ประมาณ ๙.๕ ล้านตัน (ข้าวขาว) ซึ่งอุปทานข้าวส่วนเกินในปี ๒๕๕๘/๕๙ ยังอยู่ในปริมาณที่สูงถึง ๒.๔๕ ล้านตัน (ข้าวขาว) เป็นปัจจัยกดดันราคาข้าว

๑.๒ แนวโน้มและอนาคตข้าวไทย

แนวโน้มในอนาคตการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวของประเทศต่าง ๆ จะเพิ่มมากขึ้นสูงกว่าปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้มีอุปทานข้าวออกมามากเกินกว่าความต้องการ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ “FAO” ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ ได้ออกรายงานชี้ถึงแนวโน้มราคาสินค้าอาหาร โดยเฉพาะสินค้าเกษตรของโลกมีแนวโน้มราคาลดลง โดยเฉพาะข้าวจะมีอุปทานสูงขึ้นสวนทางกับภัยแล้งในเอเชีย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ผลผลิตด้านการเกษตรในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้า จะเพิ่มมากขึ้นจากการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย ปุ๋ยที่มีคุณภาพ เครื่องจักรการเกษตรที่จะผลิตข้าวในปริมาณที่มากขึ้น และผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ผลผลิตข้าวของโลกมีแนวโน้มสูงกว่าความต้องการ กระทั่งต่อราคาที่จะมีการแข่งขันที่สูงขึ้น

ประเทศคู่แข่งส่งออกข้าวที่สำคัญ

ประเทศคู่แข่ง	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	เปลี่ยนแปลง	ร้อยละ
ไทย	๑๐.๖๔๗	๙.๗๙	(๐.๘๖)	-๘.๐๘%
อินเดีย	๔.๖๓๗	๙.๕	๔.๘๖๓	๑๐๔.๘%
เวียดนาม	๗.๐	๗.๐	๐	๐%
ปากีสถาน	๓.๔๑๔	๔.๕	๑.๐๘๖	๓๑.๘๑%
สหรัฐอเมริกา	๓.๒๔๖	๓.๒๕๐	๐.๐๐๔	๐.๑๒%
เมียนมาร์	๑.๐๗๕	๑.๘	๐.๗๒๕	๖๗.๔๔%
กัมพูชา	๐.๘๖๐	๑.๐	๐.๑๔	๑๖.๒๗%

เปรียบเทียบขีดความสามารถแข่งขันส่งออกข้าว

ราคา ณ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙

FOB /ตัน/USD

ชนิดข้าว	ไทย	อินเดีย	เวียดนาม	ปากีสถาน
ข้าวขาว ๕%	๓๗๔	๓๕๐	๓๓๗	๓๕๐
ข้าวขาว ๑๕%	๓๖๙	๓๔๐	๓๓๒	๓๓๕
ข้าวขาว ๒๕%	๓๖๔	๓๓๕	๓๒๕	๒๑๘
ข้าวขาวหอมมะลิชั้น ๑	๖๘๓	-	-	-
ข้าวหอมมะลิพันธุ์ใหม่	๔๙๖	-	-	-

จากข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับประเทศไทยซึ่งผลผลิตข้าวในปี ๒๕๕๙ จะสูงขึ้นถึงร้อยละ ๗.๓๕ แต่แนวโน้มราคาข้าวบรรจุถุงจะลดลงร้อยละ ๕ ข้าวหอมมะลิลดลงร้อยละ ๑๐ - ๑๕ ดังนั้น หากประเทศไทยจะดำรงขีดความสามารถในการแข่งขันจะต้องปฏิรูประบบการผลิตจากการแข่งขันด้านราคาไปสู่ข้าวคุณภาพ เช่น ข้าวหอมประเภทต่าง ๆ ซึ่งไทยเป็นผู้นำตลาด และการผลิตข้าวขาวประเภทต่าง ๆ ต้องเน้นด้านปลอดภัยซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพมากกว่าหลายประเทศ

สำหรับด้านการผลิตจะต้องใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเข้ามาเพื่อลดต้นทุนจำเป็นที่จะต้องไปสู่การผลิตข้าวในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ในลักษณะเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้นและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ปริมาณ ๒,๐๐๐ บาทต่อไร่ จำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีการทำนาแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีทางเลือกในการรวมตัวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสหกรณ์และหรือวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนเป็นนาข้าวแปลงใหญ่

ทั้งนี้ โครงการรวมแปลงผลิตข้าวหรือเกษตรแปลงใหญ่ รัฐบาลมีการส่งเสริมมาตั้งแต่ ปี ๒๕๕๗ ที่ผ่านมามีความประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับการปรับ (ล้ม) คับนาให้เครื่องจักรสามารถเข้าไปทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการแข่งขันข้าวในอนาคตจะรุนแรง และศักยภาพการผลิตของไทยลดน้อยถอยลง ทั้งด้านพื้นที่ ต้นทุนการผลิตที่สูง ปัญหาแรงงาน และข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งน้ำ ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยจะลดน้อยถอยลงเมื่อเทียบกับประเทศส่งออกข้าวทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค เช่น อินเดีย ปากีสถาน เวียดนาม เมียนมาร์ กัมพูชา ฯลฯ (ปัจจุบันประเทศไทยมีการทำนาแปลงใหญ่ประมาณ ๔๐๐ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๓ แสนไร่ โดยเป็นการลงทุนของกลุ่มซีพี คูโบต้า กลุ่มมิตรผล และหอการค้า)

อนาคตข้าวไทยเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงห่วงโซ่ข้าวตั้งแต่การผลิตในระดับเกษตรกร การหว่าน การเก็บเกี่ยว การดูแล การบริหารจัดการ อุตสาหกรรมโรงสีไฮเทค ๔.๐ อุตสาหกรรมข้าวบรรจุถุง การแปรรูป เพิ่มมูลค่า อุตสาหกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องข้าวจะต้องนำมาบูรณาการเชื่อมโยงให้เป็นห่วงโซ่แห่งคุณค่าหรือ “Value Chain” การแก้ปัญหาข้าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนากว่า ๑๐ ล้านคน และพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๗๐ ของประเทศเป็นแหล่งปลูกข้าว

ทิศทางและอนาคตข้าวไทย

๑) อุปทานข้าวส่วนเกินของโลกในอนาคตจะสูงขึ้น

จากข้อมูลของ FAO ปริมาณข้าวส่วนเกินของโลก (Global Supply) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๒๐ ขณะที่ความต้องการในการนำเข้าข้าว (Global Demand) ขยายตัวเพียงร้อยละ ๙.๕๓ อีกทั้ง แนวโน้มการบริโภคข้าวต่อคนต่อปีลดลง เช่น ประเทศญี่ปุ่นลดลงร้อยละ ๕๓.๔ ประเทศไทยการบริโภคข้าวลดลงร้อยละ ๔๔.๐ ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่ง มาจากความเชื่อด้านการรักษาสุขภาพและการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่จะบริโภคอาหารประเภทอื่นทดแทน

๒) การแข่งขันด้านราคาในอนาคตจะรุนแรง

ไทยส่งออกข้าวปีละ ๙.๕ - ๑๐ ล้านตัน นอกจากประเทศเวียดนามที่เคยเป็นคู่แข่งรายสำคัญในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ประเทศคู่แข่งเกิดใหม่ เช่น ประเทศอินเดียกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๑ ของโลก ปากีสถาน บังคลาเทศ เมียนมาร์ กัมพูชา ที่ก้าวเข้ามาเป็นคู่แข่งของไทย โดยมีราคาที่ต่ำกว่าไทยร้อยละ ๗-๑๐ (ข้าวขาว ๕%) นอกจากนี้ ประเทศผู้นำเข้าทั้งจีน อินเดีย ฟิลิปปินส์ และกลุ่มประเทศแอฟริกา ฯลฯ ต่างมีนโยบายในการลดการพึ่งพาการนำเข้าด้วยการส่งเสริมการปลูกข้าวในประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราคาข้าวส่งออกในอนาคต

๓) ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง

ทั้งผลผลิตต่อไร่ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย เช่น ข้าวนาปีผลผลิตต่ำกว่าเวียดนามร้อยละ ๑.๕๗ ต่ำกว่าบังคลาเทศร้อยละ ๑.๑๒ อีกทั้ง ปัญหาพันธุ์ข้าว ดินเสื่อมสภาพทำให้ต้องใช้ปุ๋ยและเคมี รวมทั้งการขาดแคลนกำลังแรงงาน ค่าจ้างแรงงานสูง และปัญหาชานาสูงอายุ ล้วนเป็นปัจจัยบั่นทอนขีดความสามารถการแข่งขันและจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

๔) การแก้ไขปัญหาข้าวต้องมีการเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

ตั้งแต่ระดับการปลูกข้าวในไร่นาของเกษตรกร ซึ่งต้องให้ความสำคัญต่อข้าวคุณภาพและข้าวปลอดภัย รวมถึงการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้อยู่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก เกี่ยวข้องกับการทำนาข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมด้วยการนำเครื่องจักรกลและเครื่องทุ่นแรงมาใช้แทนแรงงานซึ่งใน ๕ ปีข้างหน้าจะขาดแคลนอย่างรุนแรง

๕) การขับเคลื่อนปฏิรูปข้าวไปสู่การผลิตข้าวคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่า

ข้าวเพื่อสุขภาพ ข้าววิตามิน ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดสารพิษ และข้าวสำเร็จรูปประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีระบบการควบคุมกระบวนการผลิตและมาตรฐานสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้ง GAP IFOAM และ HACCP (สำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว) เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะต้องปฏิรูปในลักษณะองค์รวมไม่ใช่แยกส่วนอย่างที่เป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบันซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นส่วน ๆ ทำให้ที่ผ่านมาการแก้ปัญหาข้าวและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวนาไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๖) อนาคตข้าวไทยเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและแข่งขันด้วยคุณภาพข้าว

การผลิตข้าวโดยการผลิตแยกออกจากตลาดด้วยวิธีเกษตรแบบดั้งเดิมอาจไม่สามารถแข่งขันได้ จำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปข้าวทั้งโครงสร้างในลักษณะองค์รวมด้วยการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม ตั้งแต่โรงสี การแปรรูป จนถึงผู้บริโภค การขับเคลื่อนข้าวเกี่ยวข้องกับการผลักดันไปสู่ “Farm to Table” โดยจะต้องปฏิรูปในลักษณะองค์รวม ไม่ใช่แยกส่วนอย่างที่เป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งใช้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นส่วน ๆ ทำให้ที่ผ่านมาการแก้ปัญหาข้าวและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวนาไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๗) อนาคตข้าวไทยเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงห่วงโซ่ข้าวครบวงจร

ไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาเหมือนในอดีตจะต้องมีการเชื่อมโยงทั้งด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี การแข่งขัน และตลาด เกี่ยวข้องกับตั้งแต่การผลิตในระดับเกษตรกร การหว่าน การเก็บเกี่ยว การดูแลด้านคุณภาพ การบริหารจัดการ อุตสาหกรรมโรงสีไฮเทค ๔.๐ อุตสาหกรรมข้าวบรรจุถุงเชื่อมโยงค้าปลีก-ค้าส่ง-การส่งออก การแปรรูปเพิ่มมูลค่า ตลอดจนอุตสาหกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวกับข้าวจะต้องนำมาบูรณาการเชื่อมโยงให้เป็นห่วงโซ่แห่งคุณค่าหรือ “Rice Value Chain” การแก้ปัญหาข้าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวนากว่า ๓.๕ ล้านครัวเรือน และพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๗๐ ของประเทศเป็นแหล่งปลูกข้าว

๘) การขับเคลื่อนปฏิรูปข้าวจำเป็นจะต้องมีจังหวัดนำร่อง (Rice City Pilot Project)

หากต้องการเห็นการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมจะต้องให้มีจังหวัดนำร่อง เพราะไม่สามารถทำพร้อมกันไปได้ทั่วประเทศ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเกษตรกรจำนวนมากและเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ ล้วนเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว อีกทั้งแต่ละจังหวัดมีศักยภาพเชิงพื้นที่และความพร้อมที่แตกต่างกัน การปฏิรูปข้าวจึงต้องมีจังหวัดนำร่องและสนับสนุนมาตรการทางการคลังและการเงินเพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วม

๑.๓ วัตถุประสงค์และความจำเป็นในการปฏิรูปข้าว

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายการแก้ปัญหาข้าวมาโดยตลอดแต่เนื่องจากข้าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยที่ลดน้อยถอยลง เกี่ยวข้องกับครัวเรือนเกษตรกรชาวนาจำนวนมากกว่า ๑๒ ล้านคน สถานภาพของเกษตรกรมีความอ่อนแอขาดการรวมตัวที่เข้มแข็งทำให้นโยบายของรัฐส่วนใหญ่เป็นนโยบายจากภาคการเมือง และส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะกิจหรือชั่วคราว เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย ราคาข้าวตกต่ำ ปัญหาหนี้สินชาวนา ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายโซนนิ่งพื้นที่ (Zoning) การทำเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรปลอดภัยแต่จากการขาดความต่อเนื่องของนโยบายและข้อจำกัดของเกษตรกรและพื้นที่ ทำให้ผลลัพธ์ส่วนใหญ่ขาดความเป็นรูปธรรมและเห็นผลที่ชัดเจน

แนวทางการแก้ปัญหาข้าวให้เกิดความยั่งยืนโดยใช้การพัฒนาเชิงพื้นที่ และให้เชื่อมโยงในโซ่แห่งคุณค่าข้าวอย่างครบวงจร ทั้งการผลิต แปรรูป อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และการเป็นศูนย์กลางจำหน่ายข้าวถุง

ทั้งในประเทศและเพื่อการส่งออก โดยให้เกษตรกรชาวนามีส่วนร่วมจึงเป็นที่มาของรายงานเรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑) เพื่อให้เกิดเมืองข้าว นาร่อง (Rice City Pilot Project)

โดยให้มีการนาร่องในจังหวัดซึ่งมีความพร้อมและมีศักยภาพ เพื่อใช้เป็นจังหวัดนาร่องในการพัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น การส่งเสริมให้เป็นพื้นที่นาร่องการรวมนาข้าวแปลงใหญ่เพื่อผลิตเชิงอุตสาหกรรม การปลูกและแปรรูปข้าวคุณภาพ ข้าวปลอดภัย โดยจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีศักยภาพสามารถดำเนินการตามได้

๒) การเพิ่มมูลค่าข้าวด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Thailand 4.0)

เกี่ยวข้องกับการยกระดับข้าวในรูปแบบดั้งเดิมไปสู่เกษตรกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในโซ่อุปทานข้าวเพื่อให้ประเทศไทยสามารถอ้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

๓) เพื่อให้มีการเชื่อมโยงห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าวครบวงจร (Rice Value Chain)

ตั้งแต่การผลิตข้าวคุณภาพ อุตสาหกรรมสีข้าว อุตสาหกรรมการแปรรูป การจำหน่ายข้าวเพื่อการบริโภคทั้งภายในและเพื่อการส่งออก (Farm to Table)

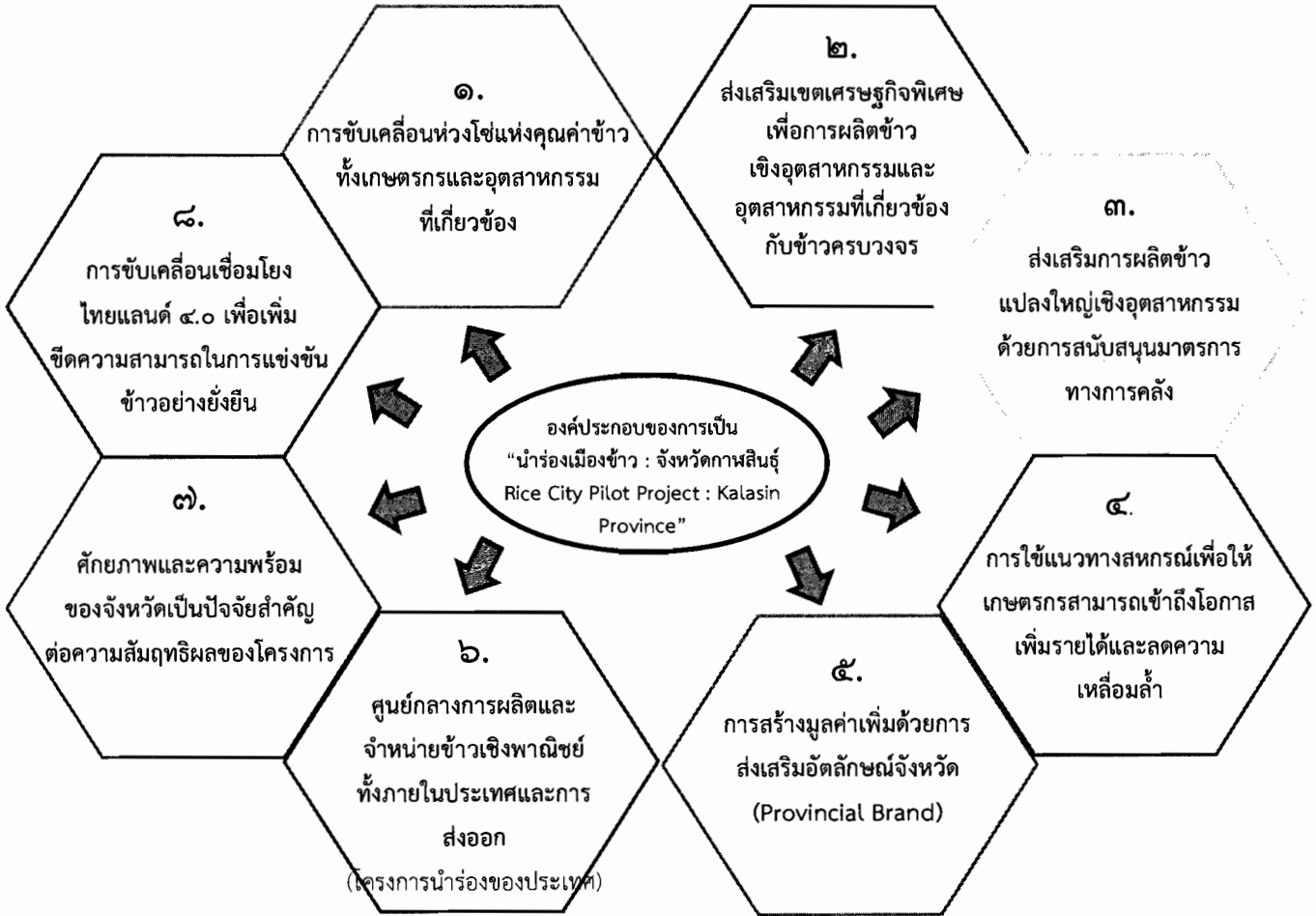
๔) การผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนในพื้นที่

โดยใช้มาตรการทางการคลังผ่านการส่งเสริมการลงทุน อุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งอยู่ในห่วงโซ่คุณค่าข้าว ตลอดจนอุตสาหกรรมสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการลงทุนในพื้นที่

๕) การมีส่วนร่วมและเข้าถึงโอกาสของเกษตรกรชาวนา

เช่น การรวมแปลงเกษตรนาข้าวแปลงใหญ่ โดยให้เป็นทางเลือกในการรวมตัวในลักษณะสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ เช่น การร่วมทุนระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองหรือกับผู้ประกอบการในการทำเกษตรแปลงใหญ่ การทำนาข้าวคุณภาพภายใต้เกษตรพันธสัญญา ซึ่งจะแก้ไขปัญหาความไม่แน่นอนด้านราคาหรือการถูกกดราคาข้าว

๑.๕ องค์ประกอบของแผนขับเคลื่อนการปฏิรูปไปสู่ทางปฏิบัติ

๒. วิธีการปฏิรูป

๒.๑ องค์ประกอบในการปฏิรูป ประกอบด้วยแนวทางดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ การขับเคลื่อนห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าว

การปฏิรูปเพื่อให้เกิดเมืองข้าวนำร่องจะต้องทำทั้งเกษตรกร ขาวนา โรงสี การจำหน่ายข้าว และอุตสาหกรรมเกี่ยวข้อ ต้องมีการบูรณาการในห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าวในลักษณะตั้งแต่ต้นทางจนถึงผู้บริโภค (Farm to Table) การปฏิรูปขับเคลื่อนจะต้องทำทั้งระบบเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงตั้งแต่เกษตรกร ขาวนา ไปจนถึงอุตสาหกรรมปลายทาง จะต้องมีการสนับสนุนให้มีการลงทุนการผลิตข้าวด้วยการทำนาแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมซึ่งให้ผลผลิตที่ดีกว่าและต้นทุนต่ำกว่า รวมทั้งปฏิรูปการผลิตข้าวคุณภาพทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้าที่เป็นข้าวอินทรีย์และไร้สารพิษซึ่งต้องตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งจะต้องสนับสนุนทั้งผู้ประกอบการและเกษตรกรขาวนาให้สามารถเข้าถึงโอกาส

นอกจากนี้ ห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าวสำหรับเมืองข้าวนำร่องจะต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงสีข้าวซึ่งต้องยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมโรงสีที่ทันสมัย อุตสาหกรรมไซโลและบรรจุถุง อุตสาหกรรมเกี่ยวกับปุ๋ยและปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว ฯลฯ

ห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าวประกอบด้วย (Rice Value Chain)

๑) เกษตรกรขาวนาซึ่งผลิตข้าวคุณภาพ ทั้งข้าวเจ้า ข้าวเหนียวคุณภาพ เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดสารพิษ ข้าวพื้นเมืองจีไอ (GI) โดยเน้นอัตลักษณ์ของจังหวัด “Provincial Brand”

๒) สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ชุมชนเกษตรกร สถาบันเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับข้าว ทั้งด้านการผลิต แปรรูป การจำหน่าย

๓) โรงสี อุตสาหกรรมข้าวบรรจุถุง ทั้งเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก รวมถึงผู้ประกอบการค้าส่ง ค้าปลีก ทั้งตลอดห่วงโซ่อุปทานข้าว

๔) อุตสาหกรรมแปรรูปข้าวถึงสำเร็จรูป เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปข้าวเพื่อเป็นอาหาร ทั้งในประเทศและเป็นการส่งออก รวมทั้งอุตสาหกรรมน้ำมันพืชจากรำข้าว ฯลฯ

๕) อุตสาหกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปข้าว (Rice First S-Curve Industries) เป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว ได้แก่ การแปรรูปข้าวเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ยา เครื่องสำอาง วิตามิน กระจาดาย ไบโอพลาสติก ผลิตภัณฑ์ที่ใช้นวัตกรรมจากข้าว เป็นต้น

๖) อุตสาหกรรมในห่วงโซ่อุปทานข้าว (Rice Supply Chain) เช่น โรงงานปุ๋ย ศูนย์พัฒนาพันธุ์ข้าว อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกข้าวและพันธุ์ข้าว

๗) อุตสาหกรรมสนับสนุนในห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าว (Rice Support Industry) เช่น โรงงานประกอบรถไถนา เครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัสดุอุปกรณ์การทำนาข้าว

๘) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาข้าว ทั้งด้านเกษตร การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่า

๒.๑.๒ การผลักดันส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร

เป็นการใช้กลไกผ่านมาตรการการคลังและการเงิน เช่น มาตรการส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ให้ได้สิทธิประโยชน์เทียบเท่ากิจการซึ่งลงทุนในพื้นที่เขต

เศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งด้านอำนวยความสะดวกของหน่วยงานรัฐซึ่งอยู่ในพื้นที่ การที่มีความจำเป็นในการขับเคลื่อนด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นการจูงใจให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวเข้ามาลงทุนในพื้นที่เป้าหมาย เช่น โรงสีซึ่งจะต้องมีระบบการผลิตที่ทันสมัยรองรับอุตสาหกรรม ๔.๐ อุตสาหกรรมปุยและปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่แห่งคุณค่าข้าว ซึ่งจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมกับเกษตรกรชาวนาที่เข้าโครงการ ซึ่งอุตสาหกรรมที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จะต้องสามารถเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมใหม่ ที่เกี่ยวกับการแปรรูปข้าว (First S-Curve Industries) โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งรัฐบาลได้ขับเคลื่อนไปก่อนหน้านี้ซึ่งล้วนสนับสนุนแต่เพียงภาคอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ การนำแนวทางของเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อให้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษี ซึ่งนโยบายการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้เกิดการจูงใจลงทุนในพื้นที่ โดยนโยบายดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่ชายแดน เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษระยองเศรษฐกิจตะวันออก (EEC) โดยจะต้องมีมติคณะรัฐมนตรีประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องข้าวครบวงจร อาจใช้ที่ดินของรัฐ เช่น ที่ดินราชพัสดุหรือที่ดินของเอกชน โดยจังหวัดหนึ่งอาจมีได้เพียงหนึ่งแห่ง การลงทุนเป็นของเอกชนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนทั้งด้านนโยบายและความต่อเนื่อง รวมถึงการมีแผนงานในการผลักดันให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกับภาคเอกชน

๒.๑.๓ ส่งเสริมการผลิตข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรม

การปฏิรูปเมืองข้าวนำร่องเพื่อให้เกษตรกรชาวนาซึ่งประสงค์จะเป็นทางเลือกในการทำนาเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งรัฐบาลกำลังสนับสนุนโดยอาจใช้แนวทางการรวมตัวในลักษณะของสหกรณ์ หรือบริษัท ประชากรรัฐสามัคคี จำกัด โดยการพัฒนาเชิงพื้นที่นำร่องอาจทำได้ง่ายกว่าการทำพร้อมกันทั่วประเทศ โดยมีแนวทาง ดังนี้

๑) เพื่อให้เป็นทางเลือกของเกษตรกรชาวนา

นโยบายการรวมนาข้าวเกษตรแปลงใหญ่ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมและเชิงพาณิชย์ โดยให้เป็นทางเลือกในการรวมตัวของเกษตรกร เช่น สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ

๒) การส่งเสริมการลงทุนนาข้าวแปลงใหญ่

ต้องผลิตข้าวคุณภาพ ข้าวปลอดภัยข้าวอินทรีย์ ข้าวฮาลาล หรือข้าวพันธุ์พื้นเมือง ฯลฯ โดยจะต้องมีมาตรฐานการรับรองและการคัดเลือกพันธุ์ข้าวคุณภาพทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียวตรงตามความต้องการของตลาด การจัดการดิน น้ำ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อยกระดับการผลิตในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่การลดต้นทุนอย่างเป็นระบบ การรักษาคุณภาพและมาตรฐานรวมถึงนวัตกรรมแปรรูปสู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวอย่างครบวงจร

ทั้งนี้ การส่งเสริมให้เกิดเกษตรเชิงอุตสาหกรรมและนาข้าวแปลงใหญ่เป็นทางออกในการแก้ปัญหาข้าวอย่างยั่งยืน เพราะการผลิตแบบพึ่งพาธรรมชาติประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคข้าวซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีต้นทุนทั้งแรงงานและการผลิตต่ำกว่าไทย

๓) การใช้มาตรการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

แนวทางในการทำนาแปลงใหญ่จำเป็นต้องมีนโยบายที่มีความเป็นรูปธรรมและมีมาตรการการคลังของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพื่อจูงใจผู้ประกอบการให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ และเป็นทางเลือกสำหรับเกษตรกรชาวนาในการรวมตัวเปิดคั้นนาเป็นนาแปลงใหญ่ ในลักษณะของสหกรณ์และหรือวิสาหกิจชุมชน สำหรับเกษตรกรชาวนาสามารถรวมตัวในลักษณะสหกรณ์ ซึ่งไม่ต้องเสียภาษีรายได้แต่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับภาษีนำเข้าเครื่องจักร

๔) การผลิตนาข้าวแปลงใหญ่และเกษตรพันธสัญญา

ที่ผ่านมา การรวมแปลงผลิตข้าวไม่ก้าวหน้าเพราะขาดมาตรการจูงใจทั้งด้านการคลัง และการเงินรวมทั้งขาดต้นแบบ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการส่งเสริมเป็นรายจังหวัดหรือพื้นที่ ซึ่งมีศักยภาพและพัฒนาให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับข้าว อย่างครบวงจร

ทั้งนี้ เมืองข้าวนำร่องจะต้องส่งเสริมการลงทุนในการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งต้องเป็นข้าวคุณภาพและปลอดภัยแล้ว ในขณะที่เดียวกันควรจะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของเกษตรกรในการทำนาแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิตร่วมกัน ซึ่งเกษตรกรจะต้องมีการปรับคั้นนาหรือ ล้มคั้นนาเพื่อให้เครื่องจักรสามารถเข้าไปทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่า นาข้าวแปลงใหญ่ที่เหมาะสม ควรมีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ ไร่ สามารถลดต้นทุนได้ประมาณ ๒,๐๐๐ บาท/ไร่ อีกทั้งการส่งเสริมให้เกิดเขตอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว จะทำให้ราคาปัจจัยการผลิตต่ำลง การเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมโรงสีจะเป็นการสร้างอำนาจการต่อรอง และสามารถต่อยอดไปสู่การเฉลี่ยแบ่งผลประโยชน์ระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการทำนาเชิงอุตสาหกรรม และโรงสี

๒.๑.๔ การใช้แนวทางสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงโอกาส

การนำเกษตรกรชาวนาเป็นศูนย์กลางเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โครงการเมืองข้าวนำร่อง และอุตสาหกรรมข้าวครบวงจรมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ให้กับเกษตรกรชาวนา ในอดีตการแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาช่วยเหลือในลักษณะเชิงสงเคราะห์ เช่น พักหนี้หรือเพิ่มหนี้ ผ่านโครงการกั๊ยมประเภทต่าง ๆ ซึ่งการช่วยเหลือจากรัฐส่วนใหญ่ทำเชิงเดี่ยวแยกเป็นส่วน ๆ สหกรณ์ การเกษตรที่มีอยู่ส่วนใหญ่เน้นแต่ด้านอุปทาน ขาดกลไกในการเชื่อมโยงในลักษณะโซ่อุปทานกับภาคอุตสาหกรรม และค้าปลีก-ค้าส่ง ขาดความเป็นมืออาชีพและขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน สะท้อนจากหนี้สินชาวนาที่สะสมสูงขึ้นกว่าในอดีต

แนวทางการขับเคลื่อนสหกรณ์ในจังหวัดซึ่งจะนำร่องเป็นเมืองข้าวจะต้องส่งเสริมอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกษตรกรมีการรวมตัวในลักษณะสหกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ชาวนาสามารถเข้าถึงโอกาสและเป็นประโยชน์ของการพัฒนา จำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างทักษะด้านการผลิต การตลาด การจัดการ ในลักษณะเชิงพาณิชย์มากกว่าเพียงด้านอุปทาน โดยเมืองข้าวนำร่องจะต้องส่งเสริมขีดความสามารถของเกษตรกรให้สามารถมีสหกรณ์ที่เข้มแข็ง (Co - Operative 4.0) สามารถทำหน้าที่เป็นตลาดค้าข้าว ในการรับซื้อข้าวโดยตรงจากชาวนาในราคายุติธรรมและขึ้นาราคาในตลาด และมีขีดความสามารถทำ อุตสาหกรรมข้าวบรรจุถุง การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานต่าง ๆ ภายใต้เครื่องหมายการค้า “Provincial Brand” และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ค้าส่งและค้าปลีก รวมไปถึงการเป็นผู้ส่งออกมีอาชีพมีการทำตลาดและ โรดโชว์ (Road Show) ในประเทศเป้าหมาย

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสร้างเกษตรกรชาวนารุ่นใหม่จะต้องผลักดันให้มีศูนย์บ่มเพาะเกษตรกร/ยุวเกษตรกรชาวนา ผลักดันให้มีสหกรณ์ ซึ่งมีคุณภาพหรือวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเข้มแข็งรวมไปถึงการลงทุนของเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิสาหกิจชุมชน บริษัท ประชากรัฐสามัคคี จำกัด ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรชาวนาสามารถเข้าถึงโอกาสของเมืองชาวนาร่องและเขตเศรษฐกิจพิเศษได้

ทั้งนี้ สหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น สหกรณ์นาแปลงใหญ่ สหกรณ์โรงสีข้าว สหกรณ์ค้าส่ง-ค้าปลีกข้าวคุณภาพ สหกรณ์ส่งออกข้าว สหกรณ์แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว และสหกรณ์ตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

๒.๑.๕ การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์จังหวัด (Provincial Brand)

แนวทางการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของผลผลิตในพื้นที่ ซึ่งข้าวที่ปลูกจะต้องเป็นข้าวปลอดสารพิษโดยต้องได้รับมาตรฐาน GAP ขณะที่ข้าวอินทรีย์ต้องได้รับมาตรฐาน IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) นอกจากนี้แต่ละจังหวัดจะมีข้าวพื้นเมือง เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์มีข้าวหอมกอเดียว (ข้าวเขาวง) ข้าวเหนียวแดงโสมาลี (ข้าวกำ) จังหวัดอุบลราชธานีมีข้าวหอมทุ่ง ฯลฯ ซึ่งมีความหอมมากให้ผลผลิตสูงเมล็ดใหญ่สวยและยาว การส่งเสริมจังหวัดให้เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวคุณภาพและข้าวอเนกมัย ซึ่งจะต้องสนับสนุนให้มีการจัดสิทธิบัตรในการใช้ชื่อจังหวัดได้เฉพาะพื้นที่ซึ่งเข้าร่วมโครงการ

๒.๑.๖ สนับสนุนให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายข้าวเชิงพาณิชย์

ปัญหาสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยต่อความยากจนของเกษตรกรคือต้องจำหน่ายข้าวผ่านพ่อค้าคนกลางหรือโรงสี ทำให้มีการกดราคารับซื้อต่ำกว่าราคาที่ควรจะได้ การขับเคลื่อนเมืองข้าวจะต้องส่งเสริมให้พื้นที่มีศักยภาพในการผลิตและจำหน่ายข้าวทั้งในประเทศและเพื่อการส่งออก ซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องยากที่เกษตรกรหรือผู้ประกอบการรายใหม่จะเข้ามาสู่ตลาดค้าข้าวเพราะถูกผูกขาดโดยกลุ่มพ่อค้ารายใหญ่เพียงไม่กี่ราย

การเป็นศูนย์เมืองข้าวครบวงจรจึงจะต้องผลักดันให้สามารถเข้าถึงตลาด นอกเหนือจากการมีแบรนด์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการควบคุมคุณภาพการได้รับใบรับรองมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง การมีศูนย์รับซื้อและกระจายสินค้า โรงงานบรรจุข้าวถุง การบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านการตลาดและโลจิสติกส์ ทั้งหมดนี้จำเป็นที่จะต้องมีการรวมตัวทั้งผู้ประกอบการและเกษตรกรในรูปแบบของนิติบุคคล เช่น บริษัท สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน เกี่ยวข้องกับการระดมทุน การมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะการได้รับความสนับสนุนทั้งเชิงนโยบายในระดับประเทศและในระดับจังหวัด

๒.๑.๗ ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสัมฤทธิ์ผลของโครงการ

ความสัมฤทธิ์ผลของการขับเคลื่อนเมืองชาวนาร่อง นอกเหนือจากภูมิรัฐศาสตร์ที่ตั้งซึ่งเหมาะสมของจังหวัด การเข้าถึงระบบชลประทาน โครงสร้างพื้นฐานทั้งคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค ซึ่งจำเป็นต่อภาคอุตสาหกรรมการผลิต ในด้านซอร์ฟแวร์เกี่ยวข้องกับความพร้อมของจังหวัดตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานรัฐ องค์กรท้องถิ่น ฯลฯ จะต้องมีส่วนร่วมและความท้าทายบนบริบทใหม่ที่อาจไม่มีมาก่อนหน้า ขณะเดียวกันศักยภาพของภาคเอกชนจะต้องมีส่วนร่วมถึงการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการแก้ปัญหาข้าวซึ่งในอดีตมีการแก้ปัญหาแบบแยกส่วน

ทั้งนี้ โครงการขับเคลื่อนเมืองข้าวและอุตสาหกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจรที่จะเกิดได้จริง ปัจจัยสำคัญต้องได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายทั้งจากส่วนกลางและจังหวัด นอกจากนี้

ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนจริงของภาคเอกชนซึ่งเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานรัฐจะต้องเป็นผู้สนับสนุน เช่น การจัดหาที่ดินเพื่อเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษการผลักดันให้หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง เช่น บีโอไอ กระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ฯลฯ เข้ามาสนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพื่อเป็นเมืองข่าวนำร่องของจังหวัดต่าง ๆ

๒.๑.๘ การขับเคลื่อนเชื่อมโยงไทยแลนด์ ๔.๐

จากการที่รัฐบาลมีวิสัยทัศน์ประเทศไทยแลนด์ ๔.๐ และกำลังขับเคลื่อนไปสู่แผนปฏิบัติเพื่อให้เร่งรัดพัฒนาคลัสเตอร์ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านกลไกของกลุ่มจังหวัดโดยมีแนวทางการขับเคลื่อนผ่านวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติมีความสมบูรณ์ โดยรายละเอียดส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคบริการ สำหรับด้านเกษตรกรรม เมืองข่าวนำร่อง หรือ “Rice City Pilot Project” จึงเป็นส่วนเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ ๔.๐ ให้มีความสมบูรณ์ สามารถเชื่อมโยงกับเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงโอกาส โดยการขับเคลื่อนจังหวัดซึ่งนำร่องจะเป็นต้นแบบการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันข้าวได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนเมืองข่าวนำร่อง (ซึ่งในกรณีนี้ได้นำร่องจังหวัดกาฬสินธุ์) จะต้องมีการประเมินผล ทั้งการขับเคลื่อนที่เป็นจริงและความล้มเหลวของโครงการซึ่งไม่สามารถเดินทางไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยต้องนำปัจจัยทั้งหมดมาประเมินว่าเกิดจากปัจจัยด้านใดและมีอุปสรรคมาจากภาคส่วนไหนโครงการ “เมืองข่าวนำร่อง” เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงขานานาในอดีต การแก้ปัญหาความยากจนของขานานาโดยการแก้ปัญหาหมักเป็นเชิงสงเคราะห์รวมทั้งการเพิ่มพื้นที่ใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการในอดีตที่สามารถแก้ปัญหาได้

องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการเกี่ยวข้องกับการยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรซึ่งจะต้องมีการยกระดับการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรม โดยต้องเชื่อมโยงกับการแปรรูปข้าว รวมถึงด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมและการวิจัย ซึ่งต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโดยต้องนำไปเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ ๒๐ ปีของรัฐบาล รวมถึงต้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ ๔.๐ ซึ่งจะต้องมีการต่อยอดโครงการนี้เพื่อให้การแก้ปัญหาข้าวไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของเกษตรกรขานานาได้อย่างยั่งยืน

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

ระยะที่ ๑ (ระยะเวลา ๙๐ วัน) กำหนดจังหวัดเป้าหมายซึ่งมีความพร้อมที่จะนำร่อง ในกรณีนี้ได้มีการนำเสนอจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์

๑) การขับเคลื่อนของจังหวัดมีความพร้อม

ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคองค์กรเกษตรกร ภาควิชาการ มีความตั้งใจและการร่วมตัวในการขับเคลื่อน โดยทางจังหวัดกำลังจะดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ ขณะที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดกาฬสินธุ์และหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่างรับจะเป็นเจ้าภาพที่จะขับเคลื่อนและภาคเอกชนพร้อมที่จะลงทุน

๒) ด้านโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดมีความพร้อม

ที่ตั้งอยู่ตรงศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแวดล้อมด้วยจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีศักยภาพ เช่น ขอนแก่น อุดรธานี สกลนคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสนามบินทำให้การติดต่อเชิงธุรกิจมีความสะดวก สำหรับด้านโลจิสติกส์มีเส้นทางเชื่อมโยงทางถนนกับจังหวัดต่าง ๆ และประตูเศรษฐกิจ เช่น ท่าเรือแหลมฉบัง ทางผู้ประกอบการให้ข้อมูลว่าต้นทุนการขนส่งข้าวทางถนนจะมีราคาที่สามารถแข่งขันกับข้าวที่ขนส่งผ่านทางจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดในภาคกลางได้ นอกจากนี้ในอนาคตยังสามารถเชื่อมโยงการขนส่งทางรางคู่ผ่านชุมทางจिरะ - ขอนแก่นซึ่งจะทำให้ลดต้นทุนการขนส่ง

๓) ด้านพลังงานสำหรับอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ทางผู้ประกอบการให้ข้อมูลตรงกันว่าด้านพลังงานกระแสไฟฟ้าไม่มีปัญหา ขณะเดียวกันภาคเอกชนมีการลงทุนด้านพลังงาน เช่นผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ประมาณ ๓.๕ เมกะวัตต์ และโรงงานไฟฟ้าจากไบโอประมาณ ๘๙.๔๕ เมกะวัตต์ โดยผู้ผลิตและจำหน่ายไฟฟ้ารายใหญ่ เช่น บริษัท มิตรผล ไบโอเพาเวอร์ ฯลฯ เงินลงทุนประมาณ ๓,๒๕๒ ล้านบาท

๔) มีแหล่งน้ำและระบบชลประทาน

แหล่งปลูกข้าวจังหวัดกาฬสินธุ์พื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับน้ำตลอดปีจากเขื่อนลำปาวซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี ปริมาณน้ำทั้งหมด ๓๔๙.๙๑ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถส่งน้ำทำข้าวนาปรังได้ ๒๖๔,๕๑๗ ไร่ แหล่งเพาะปลูกข้าวสำคัญ เช่น อำเภอยางตลาด อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอกมลาไสย อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง (เป็นอำเภอที่มีข้าวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดกาฬสินธุ์) ฯลฯ

๕) ศักยภาพด้านโลจิสติกส์เชิงพื้นที่

จังหวัดกาฬสินธุ์มีความเหมาะสมทั้งถนนและการเชื่อมต่อกับระบบรางที่ชุมทางจिरะ (จังหวัดขอนแก่น) ซึ่งจะมีระบบรางคู่และศูนย์รวบรวมตู้สินค้า (ICD) ทำให้จังหวัดมีศักยภาพสามารถเป็นศูนย์กลางข้าว (Rice Hub) ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับด้านวัตถุดิบ (ข้าวเปลือกป้อนโรงงาน) นอกจากวัตถุดิบในจังหวัดกาฬสินธุ์ยังสามารถใช้วัตถุดิบจากจังหวัดข้างเคียง เช่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม ฯลฯ บางครั้งมีการนำข้าวมาจากจังหวัดพิจิตรและจังหวัดชัยนาทเข้ามาสีที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยต้นทุนขนส่งสามารถแข่งขันได้ ด้านการส่งออกสามารถเชื่อมโยงขนส่งสินค้าไปลงเรือที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และสามารถขนส่งระบบตู้คอนเทนเนอร์ (CY/CY) ผ่านท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งออกได้อย่างสะดวกโดยต้นทุนรวมโลจิสติกส์สามารถแข่งขันได้

ระยะที่ ๒ (ระยะ ๑๘๐ วัน ต่อจากระยะที่ ๑) การผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร ประกอบด้วย

๑) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด

ทางจังหวัดกาฬสินธุ์โดยคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัด (กรอ.) ควรต้องมีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์จังหวัดเพื่อให้เป็นนโยบายต่อเนื่อง โดยเบื้องต้นทาง กรอ. จังหวัดกาฬสินธุ์จะต้องเป็นเจ้าภาพร่วมกับทางจังหวัด ซึ่งจะต้องผลักดันให้เป็นนโยบายระดับจังหวัดเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม

๒) การตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนโครงการ

ในการขับเคลื่อนโครงการ ทางจังหวัดจะต้องผลักดันให้มีการตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) กระทรวงพาณิชย์ ฯลฯ ในลักษณะเป็นบอร์ด

สำหรับระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เป็นความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) โดยให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดกาฬสินธุ์และหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนด้านเอกชน ด้านงานวิชาการให้มหาวิทยาลัยในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นหน่วยงานศึกษาด้านความเป็นไปได้

๓) กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแปรรูปข้าวครบวงจร

ในเบื้องต้นพื้นที่ที่เหมาะสมอยู่ที่ ตำบลโคกดอนหัน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พื้นที่ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่ (นสล.ฉบับที่ ๒๕๐๒/๒๕๑๐) เป็นที่สาธารณประโยชน์ราชพัสดุ ซึ่งทางจังหวัดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะบริหารจัดการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะเดิมเป็นพื้นที่ซึ่งกันไว้เป็นศูนย์ราชการ แต่ปัจจุบันมีพื้นที่อื่นที่เหมาะสมกว่า จากการศึกษาในพื้นที่พบว่ามีความเหมาะสม ดิถถนนไฮเวย์เส้นทางอีสต์เวสต์คอร์ริดอร์ส (EWEC) ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๑๐ - ๑๒ กิโลเมตร

การเตรียมโครงการเพื่อให้เป็นเมืองข้าวนำร่อง

- (๑) โครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร
- (๒) โครงการศูนย์บริการเครื่องจักรกลการเกษตร
- (๓) โครงการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวและเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน
- (๔) โครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าว (Pilot Project)
- (๕) โครงการ Rice Code เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- (๖) โครงการ Eco Farm เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- (๗) โครงการส่งเสริมนวัตกรรมเพื่อผลิตและแปรรูปข้าว
- (๘) โครงการเชื่อมโยงตลาดสินค้าไปยังตลาดในประเทศและนอกประเทศ
- (๙) โครงการจัดตั้งบริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีกาฬสินธุ์ จำกัด

๔) จังหวัดกาฬสินธุ์จะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินงาน

- (๑) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์”
- (๒) ติดตามในการผลักดันและความเป็นไปได้ในการนำที่ดินซึ่งจังหวัดและภาคเอกชนเสนอว่าควรนำมาเป็นพื้นที่ส่งเสริมการลงทุนและเขตเศรษฐกิจเพื่อการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร เกี่ยวข้องกับการประสานงาน การขับเคลื่อนทั้งกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม ฯลฯ

(๓) ดำเนินการตั้งคณะกรรมการติดตามและประสานงานระดับจังหวัด เพื่อติดตามงานทั้งระดับกระทรวงและจังหวัด โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับจังหวัดประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (โดยตำแหน่ง) รวมทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน เช่น

สภาอุตสาหกรรมจังหวัด หอการค้าจังหวัด และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและ
กรอบระยะเวลาที่ชัดเจน

(๔) เพื่อให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ผลของโครงการสามารถนำไปปรับต่อยอดและ
ประยุกต์ใช้กับจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีศักยภาพเพื่อเป็นต้นแบบของจังหวัดต่าง ๆ ต่อไป

(๕) การพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ซึ่งจะใช้เป็นที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ซึ่งเบื้องต้นทางจังหวัดเสนอให้ใช้ที่สาธารณประโยชน์ที่ตำบลโคกดอนหัน เนื้อที่ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่
ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้หรือไม่

ระยะที่ ๓ (ระยะ ๑๘๐ วัน หลังจากระยะที่ ๒) ประกอบด้วย

๑) การปฏิรูปขับเคลื่อนด้วยกลไกโดยมติคณะรัฐมนตรี

รัฐบาลควรมีมติคณะรัฐมนตรีสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้เกิดการลงทุน
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวเชื่อมโยงในการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าข้าว ซึ่งทางจังหวัดมีการเตรียมพื้นที่
ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่ เพื่อให้เกิดเป็นเมืองข้าวนำร่อง ผสมผสานกับการผลิตของด้านการเกษตรกับ
การแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงสีซึ่งมีเครื่องจักรทันสมัย อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล
การเกษตร อุตสาหกรรมผลิตปุ๋ย และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าว

๒) การสนับสนุนมาตรการทางการคลังผ่านทาง BOI

การสนับสนุนมาตรการทางภาษีให้เทียบเท่ากิจการซึ่งเข้าไปลงทุนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ
ทั้งด้านการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานซึ่งอยู่ในพื้นที่และมาตรการส่งเสริมการลงทุนของ
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ ๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ เช่น

(๑) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ปกติ ๓ ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน ๘ ปี

(๒) หากเป็นกิจการในกลุ่ม A๑ หรือ A๒ ซึ่งได้มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ๘ ปีอยู่แล้ว
ควรให้ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ ๕๐ เพิ่มอีก ๕ ปี

(๓) มาตรการอื่น ๆ

- ควรมีมาตรการหักค่าขนส่งไฟฟ้า ประปา ๒ เท่า เป็นเวลา ๑๐ ปี

- ควรหักค่าติดตั้งหรือสิ่งอำนวยความสะดวกได้ร้อยละ ๒๕ ของเงินลงทุนนอกเหนือ

จากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ

- ควรยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร

- ควรยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเพื่อส่งออก

- ควรมีการอนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือได้อย่างถูกต้อง

- ควรให้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษีอากร เช่น การถือครองที่ดิน การนำช่างฝีมือ

ต่างด้าวมาทำงาน เป็นต้น

๔. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๑) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๒) ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ และคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหา
ทางเศรษฐกิจระดับจังหวัด (กรอ.)

๓) กระทรวงมหาดไทย

๔) สำนักนายกรัฐมนตรี

- ๕) สำนักงานพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ (สศช.)
- ๖) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- ๗) กระทรวงอุตสาหกรรม (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม)
- ๘) กระทรวงพาณิชย์ (กรมการค้าภายใน กรมการค้าระหว่างประเทศ)
- ๙) สำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI)
- ๑๐) มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
- ๑๑) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)
- ๑๒) อื่น ๆ

๕. ข้อเสนอเพื่อให้มีการขับเคลื่อน

รัฐบาลสนับสนุนนโยบาย “นำร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์” ด้วยการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการลงทุน การผลิตข้าวคุณภาพเชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องด้วยการนำร่องจังหวัดกาฬสินธุ์โดยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ การสนับสนุนจากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.)

ขอให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศมีมติเห็นชอบ และเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อที่ทางจังหวัดและภาคเอกชนในพื้นที่จะได้นำไปต่อยอดเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒ จังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.)

จังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนผลักดันโครงการดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับจังหวัด รวมถึงกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะต้องให้การสนับสนุน เพื่อให้โครงการดังกล่าวเกิดความต่อเนื่อง

๕.๓ การตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อผลักดันโครงการการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและความต่อเนื่อง

โดยควรตั้งคณะทำงานร่วมในเบื้องต้นมี ๑๑ หน่วยงาน (ตามที่ปรากฏในข้อที่ ๔) เพื่อให้ทำหน้าที่ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการฯ นำเสนอต่อเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเพื่อบรรจุเป็นวาระการประชุมคณะรัฐมนตรีต่อไป

๕.๔ รัฐบาลควรมีการเชื่อมโยงโครงการฯ ให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ ๔.๐

เพื่อให้ข้าวซึ่งเป็นพืชเกษตรหลักสามารถปรับเข้าสู่อุตสาหกรรมซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่ “First S-Curve Industries” โดยจะทำให้การเชื่อมโยงโซ่คุณค่าข้าวแบบครบวงจร และปฏิรูปการทำนาของประเทศเพื่อขับเคลื่อนชาวนาไปสู่การเกษตรก้าวหน้า ซึ่งจะทำให้การปลูกข้าวช่วยยกระดับการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรมและเป็นข้าวคุณภาพปลอดภัยและไปสู่เกษตรเชิงอุตสาหกรรม รวมถึงนวัตกรรม การแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าซึ่งจะทำให้เกษตรกรชาวนามีการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม และสามารถต่อยอดไปสู่การแบ่งผลประโยชน์เป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำ

๕.๕ รัฐบาลควรมีมติคณะรัฐมนตรีสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

“การผลิตข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร” โดยนำต้นแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ได้เคยประกาศไปก่อนหน้านี้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว ตั้งแต่การปลูกข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมโรงสีทันสมัยและอุตสาหกรรมแปรรูปและเพิ่มมูลค่าข้าว

ในการนี้ ทางจังหวัดมีการเตรียมพื้นที่นำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้จะเป็นต้นแบบสำหรับภาคเกษตรและเป็นเมืองข้าวนำร่อง ผสมผสานกับการผลิตของด้านการเกษตรกับการแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงสีซึ่งมีเครื่องจักรทันสมัย อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตปุ๋ย และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าว

๕.๖ การสนับสนุนมาตรการทางภาษี

ให้เทียบเท่ากิจการซึ่งเข้าไปลงทุนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ทั้งด้านการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานซึ่งอยู่ในพื้นที่และมาตรการส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ ๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ เช่น

- ๑) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ปกติ ๓ ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน ๘ ปี
- ๒) หากเป็นกิจการในกลุ่ม A๑ หรือ A๒ ซึ่งได้มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ๘ ปีอยู่แล้ว ควรให้ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ ๕๐ เพิ่มอีก ๕ ปี
- ๓) มาตรการอื่น ๆ
 - ควรมีมาตรการหักค่าขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ๒ เท่า เป็นเวลา ๑๐ ปี
 - ควรหักค่าติดตั้งหรือสิ่งอำนวยความสะดวกได้ร้อยละ ๒๕ ของเงินลงทุนนอกเหนือจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ
 - ควรยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร
 - ควรยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเพื่อส่งออก
 - ควรอนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือโดยถูกต้อง
 - ควรให้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษีอากร เช่น การถือครองที่ดิน การนำช่างฝีมือต่างด้าวมาทำงาน เป็นต้น

๕.๗ การดำเนินงานควรส่งเสริมในรูปแบบสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ชุมชนเกษตรกร หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อการเกษตร

เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรชาวนาสามารถเข้าถึงประโยชน์และโอกาสจะต้องมีการผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันในการทำนาเชิงอุตสาหกรรมและหรืออุตสาหกรรมแปรรูปเพิ่มมูลค่า รวมทั้งอุตสาหกรรมโรงสีสมัยใหม่และค้าปลีก-ค้าส่ง จำหน่ายข้าวถุงเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรชาวนาที่ร่วมโครงการสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น รายได้จากการปันผลหรือแบ่งเปอร์เซ็นต์จากกำไร

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ จึงขอเสนอรายงานเรื่อง “นำร่อง
เมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” ให้คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา
ดำเนินการต่อไป

(นายสถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธุ์)
ประธานกรรมการ

รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไทยระดับนครธุรกิจ
เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลา การปฏิรูป	แหล่งที่มา ของ งบประมาณ	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือ ร่าง พรบ. (ถ้ามี)
“นาร่องเมือง ข้าว : จังหวัด กาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”	<p>๑. ความสำคัญ</p> <p>๒. เหตุผลความ จำเป็นในการปฏิรูป แก้ปัญหาข้าว อย่างยั่งยืน</p> <p>๓. แผนการปฏิรูป</p> <p>๔. องค์ประกอบของ แผนขับเคลื่อนการ ปฏิรูปไปสู่ทางปฏิบัติ</p>	<p>องค์ประกอบในการปฏิรูป</p> <p>๑. การขับเคลื่อน โซ่แห่งคุณค่าข้าว ทั้งเกษตรกรและ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๒. การผลักดันส่งเสริม เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อการผลิตข้าว เชิงอุตสาหกรรมและ อุตสาหกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าว ครบวงจร</p> <p>๓. ส่งเสริมการผลิตข้าว แปลงใหญ่เชิง อุตสาหกรรม</p>	<p>ระยะที่ ๑ (ระยะเวลา ๙๐ วัน)</p> <p>ระยะที่ ๒ (ระยะ ๑๘๐ วัน ต่อจากระยะที่ ๑)</p> <p>ระยะที่ ๓ (ระยะ ๑๘๐ วัน หลังจากระยะที่ ๒)</p>		<p>๑. สถาบันเลื่อนการ ปฏิรูปประเทศ</p> <p>๒. ผู้ว่าราชการจังหวัด กาฬสินธุ์ และ กรอ. จังหวัด</p> <p>๓. กระทรวงมหาดไทย</p> <p>๔. สำนักนายกรัฐมนตรี</p> <p>๕. สำนักงานพัฒนา สังคมและเศรษฐกิจ แห่งชาติ (สศช.)</p> <p>๖. กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ เช่น กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร</p>	<p>๑. การสนับสนุนจาก สถาบันเลื่อนการปฏิรูป ประเทศ</p> <p>๒. จังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมกับ กรอ.จังหวัดควรผลักดัน เป็นยุทธศาสตร์จังหวัด ๓. การตั้งคณะทำงานร่วม เพื่อผลักดันโครงการ ขับเคลื่อนเชิงนโยบายและ ความต่อเนื่อง</p> <p>๔. รัฐบาลควรมีการ เชื่อมโยงโครงการฯ ให้เป็น ส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ ไทยแลนด์ ๔.๐</p> <p>๕. รัฐบาลควรมีมติ คณะรัฐมนตรี สนับสนุน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ</p>	

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาการปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือ ร่าง พรบ. (ถ้ามี)
	<p>๔. การใช้แนวทางสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงโอกาส</p> <p>๕. การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์จังหวัด</p> <p>๖. สนับสนุนให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายข้าวเชิงพาณิชย์</p> <p>๗. ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสัมฤทธิ์ผลของโครงการ</p> <p>๘. การขับเคลื่อนเชื่อมโยงไทยแลนด์ ๔.๐</p>	<p>๔. การให้แนวทางสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงโอกาส</p> <p>๕. การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์จังหวัด</p> <p>๖. สนับสนุนให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายข้าวเชิงพาณิชย์</p> <p>๗. ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสัมฤทธิ์ผลของโครงการ</p> <p>๘. การขับเคลื่อนเชื่อมโยงไทยแลนด์ ๔.๐</p>			<p>๗. กระทรวงอุตสาหกรรม เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม</p> <p>๘. กระทรวงพาณิชย์ เช่น กรมการค้าภายใน กรมการค้าระหว่างประเทศ</p> <p>๙. สำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI)</p> <p>๑๐. มหาวิทยาลัย กอปรสินธุ์</p> <p>๑๑. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธกส.)</p> <p>๑๒. อื่น ๆ</p>	<p>๖. ควรกำหนดให้มีการสนับสนุนมาตรการทางภาษี</p> <p>๗. การดำเนินงานควรส่งเสริมในรูปแบบสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ชุมชนเกษตรกร หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อการเกษตร</p>	

ภาคผนวก

วิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างข้าวประกอบข้อเสนอเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูป
(ประกอบรายงานเรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”)

จากการศึกษาของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาข้าวและแนวทางการแก้ไขปัญหาข้าวแบบยั่งยืน โดยเนื้อหาของการศึกษาส่วนใหญ่ได้นำเสนอไว้ในรายงาน “ข้อเสนอการขับเคลื่อนนาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์” แต่ยังมีเนื้อหาซึ่งไม่ได้บรรจุไว้และพิจารณาเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์จึงได้บรรจุไว้ในภาคผนวก มีรายละเอียดดังนี้

๑. ปัญหาด้านต้นทุนและอุปทานส่วนเกิน

๑) ประสิทธิภาพด้านการผลิตข้าวของไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ประสิทธิภาพด้านการผลิตข้าวไทยเกี่ยวข้องกับโครงสร้างข้าว ประเทศไทยเป็นแหล่งเพาะปลูกและส่งออกข้าวรายสำคัญของโลกมายาวนาน ทำให้ดินเสื่อมโทรมและด้วยคุณภาพต้องใช้ปุ๋ยและเคมีจำนวนมาก อีกทั้งพื้นที่ทำกินถูกแบ่งแยกให้กับบุตรหลานส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของไทยเป็นรายย่อย เป็นปัญหาต่อประสิทธิภาพเครื่องจักรกลการเกษตรทำให้ต้นทุนการผลิตสูง นอกจากนี้ปัญหาพันธุ์ข้าวซึ่งขาดคุณภาพส่งผลกระทบต่อคุณภาพโดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ อีกทั้งพฤติกรรมการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรซึ่งใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวแบบสดเข้าโรงสีโดยตรงทำให้มีความชื้นสูงกระทบต่อเปอร์เซ็นต์ความชื้นและความหอมของข้าว ขณะเดียวกันข้าวพื้นบ้าน เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่พบว่ามีภาวะปนพันธุ์และกลายพันธุ์

๒) ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของไทยต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของโลก

เป็นปัญหาจากพื้นที่ดินที่เสื่อมโทรมจากการเพาะปลูกมานานทำให้ต้องใช้ปุ๋ยและเคมีเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่สูงและผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำ ในปี ๒๕๕๗ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของไทยหากเป็นข้าวนาปีประมาณ ๕๘๘ กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวนาปรัง ๖๔๒.๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานมีพื้นที่การทำนามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๕๗ ของพื้นที่รวม (นาปี) แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุดของประเทศประมาณ ๓๓๔ กิโลกรัมต่อไร่

ทั้งนี้ ผลผลิตข้าว (ข้าวเปลือก) เฉลี่ยต่อไร่ของประเทศต่าง ๆ โดยประเทศสหรัฐอเมริกา มีผลผลิตต่อไร่สูงสุดประมาณ ๑,๓๗๙ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศญี่ปุ่น ๑,๐๗๗ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศเกาหลีใต้ ๑,๐๘๒ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศเวียดนาม ๙๒๖ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศอินเดีย ๕๘๒ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศบังคลาเทศ ๗๐๑ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศเมียนมาร์ ๔๒๔ กิโลกรัมต่อไร่ ประเทศกัมพูชา ๓๙๘ กิโลกรัมต่อไร่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ๔๒๙ กิโลกรัมต่อไร่

ข้อมูลเหล่านี้ ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพด้านการผลิตข้าวของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ดังนั้น กุญแจแห่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพให้เหมาะสมกับพื้นที่ การเข้าถึงแหล่งน้ำ การปรับเปลี่ยนข้าวเป็นข้าวปลอดภัย การบริหารจัดการข้าวแปลงใหญ่เพื่อที่จะใช้เครื่องจักรกลเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิต

ภาค	นาปี		นาปรัง		รวม (ล้านตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (๕๖๖ กก./ไร่)	
	ร้อยละ พื้นที่รวม	ผลผลิต (ล้านตัน)	ร้อยละ พื้นที่รวม	ผลผลิต (ล้านตัน)		นาปี (กก.)	นาปรัง (กก.)
อีสาน	๕๘ %	} ๒๕.๒๐๓	๑๐ %	} ๓.๙๔๐	} ๒๙.๑๔๓	๓๓๔	๕๕๕
เหนือ	๒๒ %		๔๑ %			๖๘๕	
กลาง	๑๗ %		๔๖ %			๖๐๑	๗๓๐
ใต้	๔ %		๓ %			๔๕๘	๕๒๙
รวม							๕๘๙

ที่มาของข้อมูล : กรมการข้าว / สมาคมผู้ส่งออกข้าว / ธพท. / สศก.

๓) อุปทานข้าวส่วนเกินสูงทั้งในประเทศและของโลกเป็นปัจจัยกดดันราคาข้าว

ประเทศไทยมีผลผลิตข้าว (ข้าวเปลือก) ปีละประมาณ ๒๙ ล้านตัน ในจำนวนนี้เป็น การบริโภคในประเทศประมาณ ๗.๑๔๙ ล้านตัน (ข้าวขาว) และส่งออก ๙.๕ - ๑๐ ล้านตัน ในแต่ละปี โดยเฉลี่ยประเทศไทยจะมีข้าวขาวส่วนเกินประมาณ ๒.๔๕ ล้านตัน ขณะที่ปริมาณข้าวส่วนเกินของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๒๐ แต่เปอร์เซ็นต์การนำเข้าข้าวกลับขยายตัวเพียงร้อยละ ๙.๕๓ เห็นได้จากปริมาณการบริโภคข้าวของโลกเพิ่มจาก ๔๖๐.๙๕๘ ล้านตันข้าวสาร เป็น ๔๘๗.๕๑๗ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้น ๔๒.๕๓๓ ล้านตันข้าวสาร แสดงให้เห็นถึงประเทศซึ่งมีการนำเข้าข้าวหันมาพึ่งพาตนเองในการเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวและส่งผลกระทบต่อราคาข้าวของโลก

ทั้งนี้ ในช่วง ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีปัญหาภัยแล้ง แต่ผลผลิตข้าวไม่ได้ลดลงอย่างเป็นนัย เนื่องจากในหลายประเทศไม่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง อีกทั้งการหันมาใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวซึ่งให้ผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยและการใช้เครื่องจักรในการหว่านและเก็บเกี่ยวทำให้ผลผลิตข้าวสูงขึ้น กรณีประเทศไทยสถานการณ์ข้าวในปี ๒๕๕๙ ถึงแม้ปัญหาภัยแล้งจะทำให้ข้าวนาปรังลดลงร้อยละ ๒๖.๓๐ แต่ปริมาณข้าวนาปีผลผลิตคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาร้อยละ ๗.๓๕ (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ข้อสังเกตในช่วงตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๘ ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศต่าง ๆ ขยายตัวสูงขึ้นโดยเฉพาะอินเดียขยายตัวถึง ๑๐๔.๘% ประเทศเมียนมาร์ขยายตัว ๖๗.๔๔% ประเทศปากีสถานขยายตัว ๓๑.๘๑% ขณะที่ประเทศไทยในช่วงเดียวกันการส่งออกขยายตัวถดถอย ๘.๐๘%

ประเทศคู่แข่งส่งออกข้าวที่สำคัญ

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	ส่งออก ปี ๒๕๕๓/๕๔	ส่งออก ปี ๒๕๕๘/๕๙	๖ ปี เพิ่มขึ้น/ลดลง (ต้น ข้าวสาร)	๖ ปี เพิ่มขึ้น/ลดลง ร้อยละ
ไทย	๑๐.๖๔๗	๙.๗๙	(๐.๘๖)	-๘.๐๘%
อินเดีย	๔.๖๓๗	๙.๕	๔.๘๖๓	๑๐๔.๘%
เวียดนาม	๗.๐	๗.๐	๐	๐%
ปากีสถาน	๓.๔๑๔	๔.๕	๑.๐๘๖	๓๑.๘๑%
สหรัฐอเมริกา	๓.๒๔๖	๓.๒๕๐	๐.๐๐๔	๐.๑๒%
เมียนมาร์	๑.๐๗๕	๑.๘	๐.๗๒๕	๖๗.๔๔%
กัมพูชา	๐.๘๖๐	๑.๐	๐.๑๔	๑๖.๒๗%

ที่มา : Rice, World Markets and Trade , USDA Foreign Agricultural Service , October ๒๐๑๕

๔) การปฏิรูปที่ดินที่ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว

พื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งประเทศมีประมาณ ๖๑ - ๖๒ ล้านไร่ มีผลผลิตประมาณ ๒๙.๑๔๓ ล้านตัน (ข้าวเปลือก) มากน้อยขึ้นอยู่กับดิน พืชอากาศในแต่ละปี การบริโภคข้าวในประเทศเฉลี่ยปีละ ๗.๒ ล้านตัน (ข้าวขาว) และส่งออกประมาณ ๙.๕ ล้านตัน ทำให้แต่ละปีมีข้าวเปลือกส่วนเกินประมาณ ๓.๗ ล้านตัน อีกทั้งผลผลิตข้าวส่วนเกินของโลกในอนาคตจะสูงขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อราคาข้าว แนวทางการลดพื้นที่เพาะปลูกข้าว (Zoning) มีมาหลายรัฐบาลแต่โครงการไม่ค่อยประสบความสำเร็จเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ร่วมมือเพราะไม่ถนัดหรือไม่มีความรู้ใหม่ที่จะไปประกอบอาชีพอื่น เช่น การปลูกอ้อย มันสำปะหลัง การเลี้ยงปศุสัตว์

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยไม่อยู่ในฐานะที่จะกำหนดราคาข้าวในตลาดโลก เห็นได้จากความล้มเหลวของโครงการรับจำนำข้าว ๑๕,๐๐๐ บาทต่อตัน อย่างไรก็ตาม เพื่อลดอุปทานข้าวในประเทศ และกำหนดโครงสร้างการผลิตข้าวเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเปลี่ยนอาชีพใหม่ของเกษตรกรชาวนา นโยบายลดพื้นที่ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวยังมีความจำเป็น แต่รัฐบาลจะต้องมีแผนการที่ต่อเนื่อง มีมาตรการจูงใจและหาอาชีพใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับชาวนา เช่น โครงการเลี้ยงกระบือ โคเนื้อ เลี้ยงแพะ การทำนาหญ้าเนเปียร์เพื่อเป็นอาหารสัตว์ ฯลฯ โดยมีมาตรการทางการเงินและเงินทดแทนรายได้ที่เหมาะสม แต่ไม่ควรเป็นโครงการเงินกู้หรือโยกหนี้เพราะจะไปซ้ำเติมเพิ่มหนี้ชาวนาให้สูงขึ้น

ทั้งนี้ ความสำเร็จของการลดพื้นที่ปลูกข้าวด้วยการโซนนิ่ง จุดอ่อนของเกษตรกร คือ การขาดองค์ความรู้ใหม่ที่จะไปปลูกพืชประเภทอื่น ขณะเดียวกันจะต้องมีตลาดรองรับการมีที่เลี้ยงและที่ปรึกษามีอาชีพ เพราะหากเกษตรกรเปลี่ยนอาชีพไปแล้วซึ่งไม่ถนัดและประสบปัญหาการขาดทุนก็จะกลับมาทำนาข้าวซึ่งตนเองถนัด ทำให้ปัญหาการลดพื้นที่นาข้าวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เหมือนที่ผ่านมา

๒. ปัจจัยซึ่งมีผลต่อความยากจนของชาวนา

๑) **ขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบาย** ปัญหาของข้าวคือความยากจนของชาวนา ในช่วงที่ผ่านมา กลไกราคาข้าวของไทยที่ผ่านมามักถูกการเมืองนำมาบิดเบือนด้านราคาเพื่อใช้เป็นประชานิยม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ราคาข้าวแข่งขันไม่ได้เพราะต้องอิงอยู่กับตลาดโลก โดยรัฐบาลที่ผ่านมาต้องการเสถียรภาพทางการเมืองจึงมักแทรกแซงราคาตลาดหรือโครงการช่วยเหลือเกษตรกรจนเกษตรกรชาวนาไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ต้องอาศัยนักการเมืองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งและปัญหาการเมืองในประเทศที่ผ่านมาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวนา การแก้ปัญหาเกษตรกรชาวนา โยงใยกับพรรคการเมือง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาของเกษตรกร

๒) การแก้ปัญหาหนี้ของชาวนาขาดความเป็นรูปธรรม

จากปัญหาการขายผลผลิตที่ไม่ได้ราคาขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงทำให้ชาวนามีหนี้ครัวเรือนสูงส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ การซื้อปัจจัยการผลิตมักซื้อเป็นเงินเชื่อ อาจซื้อผ่านโรงสีหรือพ่อค้าคนกลาง ทำให้ไม่อาจต่อรองราคา เมื่อขายข้าวได้ก็ไปชำระหนี้หมุนเวียนแบบนี้เป็นวัฏจักร หากปีใดผลผลิตไม่ดีมูลหนี้ก็ยิ่งสะสมโดยเฉพาะในช่วงปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ ไม่สามารถรับเงินจากโครงการรับจำนำข้าวทำให้หนี้ชาวนายิ่งพอกพูนกว่าเดิม จากตัวเลขของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ปี ๒๕๕๘) รายได้ของชาวนาร้อยละ ๖๙ นำไปชำระหนี้ใช้ในครัวเรือนร้อยละ ๒๑ และนำไปลงทุนเพียงร้อยละ ๗.๕

๓) ต้นทุนการผลิตสูงแต่ราคาผลผลิตต่ำเป็นรากเหง้าความยากจนของชาวนา

รายได้สุทธิของเกษตรกรชาวนาต่ำสุด จากการศึกษาของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (ปี ๒๕๕๖) พบว่าเกษตรกรชาวนามีจำนวน ๓.๓๖๕ ล้านครัวเรือน เท่ากับร้อยละ ๕๖ ของเกษตรกรทั้งประเทศ แต่กลับมีรายได้สุทธิต่ำสุดคือ มีรายได้เพียง ๒๗๑ บาท/ไร่ เทียบกับเกษตรกรปาล์มน้ำมัน ๕,๗๖๘ บาท/ไร่ เกษตรกรอ้อย ๕,๗๐๘ บาท/ไร่ เกษตรกรยางพารา ๕,๑๒๘ บาท/ไร่ เกษตรกรข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๑,๙๖๑ บาท/ไร่ และเกษตรกรมันสำปะหลัง ๑,๐๔๕ บาท/ไร่ โดยเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย

๔) ปัญหาการเข้าถึงชลประทาน ที่ดินเสื่อมโทรม ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย

ปัญหาของเกษตรกรชาวนาคือขาดที่ดินทำกิน กว่าร้อยละ ๓๐ ต้องเช่าที่นาทำกิน ทำให้เกษตรกรต้องผันตัวเป็นลูกจ้างแรงงานทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร อีกทั้ง พื้นที่นาส่วนใหญ่เป็นแปลงเล็กเนื่องจากที่ดินถูกแบ่งเป็นแปลงย่อยให้บุตรหลานทำให้มีพื้นที่จำกัดในการเพาะปลูก เกษตรกรชาวนาส่วนหนึ่งจึงปลูกเพียงเพื่อเลี้ยงชีพ อีกทั้ง พื้นที่แปลงเล็กทำให้ต้นทุนการผลิตสูงเพราะต้องมีการว่าจ้างเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ

นอกจากนี้ พื้นที่ทำนาร้อยละ ๗๕ ไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทานต้องพึ่งพาน้ำฝนขาดความแน่นอน อีกทั้ง การใช้ที่ดินต่อเนื่องเป็นเวลานานทำให้ขาดสารอาหารกลายเป็นที่ดินเสื่อมโทรมต้องใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง (ประมาณ ๓๐๐ - ๓๕๐ บาท/ไร่) นอกจากนี้ เพิ่มต้นทุนแล้วยังส่งผลต่อสุขภาพทั้งชาวนาและผู้บริโภครวมทั้งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีตกค้าง

๕) ปัญหาเกษตรกรสูงอายุและการขาดแคลนแรงงาน

จากข้อมูลของกรมการข้าว เกษตรกรชาวนาอายุเฉลี่ยประมาณ ๕๖ ปี โดยร้อยละ ๓๓ อยู่ในวัย ๖๐ ปี ในอนาคตอันใกล้จะเข้าสู่แรงงานสูงอายุ ขณะที่แรงงานหนุ่มสาวไม่นิยมเป็นเกษตรกรไปรับจ้างอยู่ในภาคการผลิตและบริการ ด้วยข้อจำกัดด้านการขาดแคลนแรงงาน ทำให้เกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ทำให้การใช้เครื่องจักรการเกษตรทั้งการหว่าน เกี่ยว และเก็บข้าวขาดประสิทธิภาพ

(ค่าใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงคิดเป็น ๑/๓ ของต้นทุนการผลิต) ขณะที่ชาวนายรายย่อยมีที่นาต่ำกว่า ๕ - ๖ ไร่ ซึ่งไม่คุ้มค่าต่อการใช้เครื่องจักรการเกษตรทำให้ต้องมีการจ้างแรงงาน ซึ่งทั้งหมดส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่สูง

๖) ขาวนาขาดการรวมตัวและไม่มีองค์กรที่เข้มแข็ง

เมื่อเทียบกับเกษตรกรอื่น ๆ เช่น ยางพารา อ้อย หรือปาล์มน้ำมัน พบว่าชาวนายยังขาดการรวมตัวที่เข้มแข็ง ถึงแม้จะมีสมาคมและหรือสหกรณ์รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนแต่ก็เป็นเพียงการรวมตัวแบบหลวม ๆ ชาวนายส่วนใหญ่ทำงานหนัก หนี้สินมาก จึงต่างคนต่างช่วยเหลือตนเอง ขาดการรวมกลุ่มที่จะผลักดันเพื่อต่อรองทั้งด้านราคาและต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ การขาดองค์กรที่เข้มแข็งส่วนหนึ่งเกิดจากแผนการพัฒนาที่ยืดหน่วยงานราชการเป็นที่ตั้งหรือเป็นศูนย์กลาง ทุกอย่างถูกกำหนดจากนโยบายส่วนกลางโดยไม่ได้ถามความต้องการที่แท้จริงของชาวนาย

๗) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมและดินเสื่อมโทรม

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งเหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่เหมาะสมน้อย ๑๖.๑๘๕ ล้านไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม ๑๑.๒ ล้านไร่ พื้นที่เหล่านี้นอกเหนือจากมีปัญหาดินเปรี้ยว ดินดาน และดินเสื่อมโทรม ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๐ อยู่นอกเขตชลประทานต้องพึ่งพาฝนธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือบางส่วนทำให้ประสบปัญหาทั้งภัยจากน้ำมากและน้ำแล้ง ขณะที่การขับเคลื่อนแก้ปัญหาของภาครัฐขาดนโยบายที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไรกับพื้นที่เหล่านี้ เพราะเกษตรกรไม่สามารถพึ่งตนเองทำให้ส่งผลต่อความยากจนซ้ำซากของชาวนาย

๓. ขีดความสามารถในการแข่งขันที่ลดน้อยถอยลง

๑) การแข่งขันด้านราคาในอนาคตจะมีความรุนแรง

การแข่งขันด้านราคาในตลาดข้าวของโลกทั้งปัจจุบันและในอนาคตจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะนอกจากประเทศคู่แข่งมีศักยภาพในการปลูกข้าวซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าไทยและมีต้นทุนการผลิตต่ำ มีแรงงานจำนวนมากและเริ่มหันมามีการปลูกข้าวคุณภาพแข่งขันกับข้าวไทย เช่น ข้าวหอมมะลิคุณภาพใกล้เคียงกับข้าวไทย อีกทั้งในช่วงปีที่ผ่านมาหลายประเทศมีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกและเพิ่มปริมาณส่งออก ขณะที่ประเทศซึ่งเป็นผู้นำเข้ามีการเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวและลดการนำเข้า ทั้งนี้ประเทศไทยในช่วง ๓ ปี (ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙) ปริมาณการส่งออกข้าวลดลงต่อเนื่อง คาดว่าในปี ๒๕๕๙ ปริมาณส่งออกข้าวจะลดลงจากปี ๒๕๕๗ ประมาณ ๑.๔๗ ล้านตันและคาดว่าปีนี้เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาปริมาณการส่งออกอาจลดลงร้อยละ ๒.๙๖

ทั้งนี้ ประเทศอินเดียได้กลายมาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยโดยเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลกต่อเนื่องมา ๒ ปี สำหรับประเทศที่เป็นคู่แข่งส่งออกข้าวของไทยรองลงมา เช่น เวียดนาม ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา เมียนมาร์ กัมพูชา ปัจจุบันขีดความสามารถในการแข่งขันไทยในตลาดโลกลดน้อยถอยลงเห็นได้จากส่วนแบ่ง (Market Share) ลดลงจากร้อยละ ๓๐ เหลือเพียงร้อยละ ๒๐

๒) มาตรการด้านราคาของรัฐบาลรูปธรรม เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการแข่งขัน เช่น

(๑) ราคาข้าว ๕% ในช่วงเดือนพฤษภาคมต้นละ ๑๔,๐๐๐ บาท และในช่วงเดือนธันวาคมราคาข้าว เหลือต้นละ ๑๓,๒๒๐ บาท ลดลง ๕.๕๗% (ข้อมูล ณ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙)

(๒) โครงการจำนำยุงฉาง ๑๑,๕๒๕ บาท/ตัน เป็นอัตราเฉพาะกิจระหว่างวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

(ก) ประกาศมาตรฐานเกรดข้าวไทย โดยแบ่งเป็นตลาดระดับบน ตลาดระดับกลาง และ ตลาดระดับล่าง เป็นการแบ่งเกรดเพื่อการแข่งขันด้านราคา

ประเทศส่งออกข้าวของโลก ปี ๒๕๕๓/๕๔ - ๒๕๕๘/๕๙

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	ปี ๒๕๕๓/ ๕๔	ปี ๒๕๕๔/ ๕๕	ปี ๒๕๕๕/ ๕๖	ปี ๒๕๕๖/ ๕๗	ปี ๒๕๕๗/ ๕๘ (๑)	ปี ๒๕๕๘/ ๕๙ (๒)	ผลต่าง (๑) และ (๒) ร้อยละ%
ไทย	๑๐.๖๔๗	๖.๙๔๕	๖.๗๒๒	๑๐.๙๖๙	๙.๗๙	๙.๕๐๐	-๒.๙๖
อินเดีย	๔.๖๓๗	๑๐.๒๕๐	๑๐.๔๘๐	๑๐.๙๐๗	๑๑.๕๐๐	๙.๕๐๐	-๑๗.๓๙
เวียดนาม	๗.๐๐๐	๗.๗๑๗	๒.๗๐๐	๖.๓๒๕	๖.๒๐๐	๗.๐๐๐	๑๒.๙๐
ปากีสถาน	๓.๔๑๔	๓.๓๙๙	๔.๑๒๖	๓.๖๐๐	๔.๐๐๐	๔.๕๐๐	๑๒.๕๐
สหรัฐอเมริกา	๓.๒๔๖	๓.๒๙๘	๓.๒๙๕	๒.๙๙๘	๓.๓๕๐	๓.๒๕๐	-๒.๙๙
เมียนมาร์	๑.๐๗๕	๑.๓๕๗	๑.๑๖๓	๑.๖๘๘	๒.๐๐๐	๑.๘๐๐	-๑๐.๐๐
กัมพูชา	๐.๘๖๐	๐.๙๐๐	๑.๐๗๕	๑.๐๐๐	๑.๑๐๐	๑.๐๐๐	-๙.๐๙
อุรุกวัย	๐.๘๔๑	๑.๐๕๖	๐.๙๓๙	๐.๙๕๗	๐.๙๕๐	๐.๙๕๐	๐.๐๐
บราซิล	๑.๒๙๖	๑.๑๐๕	๐.๘๓๐	๐.๘๕๐	๐.๘๐๐	๐.๘๐๐	๐.๐๐
กายอานา	๐.๒๖๐	๐.๒๖๕	๐.๓๔๖	๐.๔๒๒	๐.๕๐๐	๐.๕๒๐	๔.๐๐
ปารากวัย	๐.๒๐๘	๐.๒๖๒	๐.๓๖๕	๐.๓๘๐	๐.๔๐๐	๐.๕๐๐	๒๕.๐๐
อาร์เจนตินา	๐.๗๓๒	๐.๖๐๘	๐.๕๒๖	๐.๔๙๔	๐.๔๐๐	๐.๔๘๐	๒๐.๐๐
จีน	๐.๔๘๗	๐.๒๖๗	๐.๔๔๗	๐.๓๙๓	๐.๔๐๐	๐.๔๐๐	๐.๐๐
อียิปต์	๐.๓๒๐	๐.๖๐๐	๐.๗๐๐	๐.๖๐๐	๐.๒๕๐	๐.๔๐๐	๖๐.๐๐
ออสเตรเลีย	๐.๓๑๑	๐.๔๔๙	๐.๕๖๐	๐.๔๐๔	๐.๔๐๐	๐.๓๓๐	-๑๗.๕๐
อื่นๆ	๑.๑๔๓	๑.๔๗๐	๑.๒๙๒	๑.๓๑๐	๑.๒๑๔	๑.๐๙๑	-๑๐.๑๓
รวม	๓๖.๔๗๗	๓๙.๙๔๘	๓๙.๔๖๖	๔๓.๒๙๗	๔๓.๒๕๔	๔๒.๐๒๑	-๒.๘๔

ที่มา : Rice, World Markets and Trade , USDA Foreign Agricultural Service , October ๒๐๑๕

๔. ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง

ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรชาวนาไทยค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะ อินเดีย ปากีสถาน เวียดนาม ฯลฯ เป็นปัญหาทางโครงสร้างซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวนาของไทยมีหนี้สินสูงและส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ปัญหาที่สำคัญที่กระทบต่อต้นทุนการผลิต เช่น

- ๑) ปัญหาผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค โดยผลผลิตต่อไร่ข้าวนาปีเทียบกับของ เวียดนามต่ำกว่าถึง ๑.๘ เท่า และต่ำกว่าอินเดียประมาณ ๑.๒ เท่า
- ๒) ปัญหาด้านการขาดกำลังแรงงาน ค่าจ้างแรงงานสูง และปัญหาชาวนาสูงอายุ
- ๓) ปัญหาพันธุ์ข้าวไม่ได้คุณภาพและไม่เหมาะสมกับพื้นที่
- ๔) พื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ ๗๐ - ๗๕ ระบบชลประทานเข้าไม่ถึง โดยเฉพาะ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ๕) การส่งออกถูกผูกขาดโดยผู้ส่งออกรายใหญ่ไม่กี่ราย
- ๖) เกษตรกรชาวนาชาดการรวมตัวและขาดอำนาจต่อรอง
- ๗) การถูกกดราคาและการเอาเปรียบด้านการจัดซื้อปุ๋ย เคมี ปัจจัยการผลิตในราคาสูงกว่าที่ควรเป็น
- ๘) การทำนาแปลงย่อยมีต้นทุนสูงเพราะใช้เครื่องจักรการเกษตรได้จำกัด
- ๙) ปัญหาการบริหารจัดการและพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนไป เช่น การทำนาแบบใช้เอาท์ซอร์ส (Outsource) หรือเรียกว่า “ชาวนามือถือ” คิดเป็นร้อยละ ๑/๓ ของต้นทุนการผลิต รวมไปถึงการเกี่ยวข้าวแบบสดมีผลต่อการลดคุณภาพข้าวโดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ
- ๑๐) การขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ถึงแม้ว่าปัจจุบันการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของเกษตรกรมีการใช้มากขึ้น แต่ข้อมูลเกี่ยวกับดิน น้ำ อากาศ ราคาปัจจัยการผลิต ราคารับซื้อข้าวเปลือกในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ยังคงค่อนข้างจำกัด รวมไปถึงการขาดสื่อโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร โดยเฉพาะ เป็นปัจจัยต่อการวางแผนการผลิต การจัดซื้อ และราคาขาย รวมไปถึงการขาดความรู้ด้านการวัดค่าเปอร์เซ็นต์ความชื้นทำให้ถูกโรงสีหรือพ่อค้าคนกลางกดราคา เป็นปัจจัยสำคัญต่อความยากจน ปัญหาหนี้สินชาวนาที่สูงและปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ

๕. สต็อกข้าวไทยสูงจากนโยบายรับจํานำข้าวในอดีต

นโยบายที่ผิดพลาดของโครงการรับจํานำข้าวทุกเมล็ด ๑๕,๐๐๐ บาท/ตัน โดยไม่คำนึงด้านราคาและคุณภาพกระทบต่อศักยภาพของข้าวไทย ทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านราคาเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นปีเริ่มใช้นโยบายฯ การส่งออกลดลงเป็นลำดับจนถึงปี ๒๕๕๗ รัฐบาล (คสช.) ประกาศยกเลิกนโยบายดังกล่าวทำให้สถานการณ์ข้าวเริ่มกลับมาเป็นปกติแต่ส่วนแบ่งการตลาดได้ลดลงจากเดิมไปถึงร้อยละ ๑๐

ปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้เป็นผู้ส่งออกอันดับ ๑ โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาประเทศอินเดียมีปริมาณการส่งออกสูงขึ้นถึง ๑๑.๕ ล้านตัน (ปี ๒๕๕๘) เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๔.๘ ขณะที่หลายประเทศสามารถขยายปริมาณการส่งออกข้าวและกลายเป็นคู่แข่งสำคัญของไทย เช่น เวียดนาม ปากีสถานและอินโดนีเซียจะเป็นประเทศเมียนมาร์ อีกทั้งจากนโยบายรับจํานำข้าวในอดีตที่ราคาสูงกว่าตลาดโลกทำให้มีสต็อกข้าวในจำนวนมหาศาลไม่สามารถระบายได้เพราะแต่ละปีจะมีปริมาณข้าวเหลือเข้ามาเพิ่ม ตัวเลข ณ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ มีสต็อกข้าวประมาณ ๘.๐ ล้านตัน (ข้าวขาว) เป็นปริมาณเท่ากับการส่งออกทั้งปี

แต่ลดลงจากเดือนพฤษภาคมซึ่งมีสต็อกข้าวสูงถึง ๑๒ ล้านตัน ซึ่งจำนวนนี้ประมาณ ๔ - ๕ ล้านตัน เป็นข้าวเสื่อมคุณภาพเพราะค้างสต็อกมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๑/๒๕๕๒ การระบายข้าวจำนวนมากขนาดนี้อาจต้องใช้เวลาอีกหลายปี อีกทั้งการที่สต็อกข้าวสูงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกดราคาข้าวในตลาดโลก

๖. ทิศทางและอนาคตข้าวไทย

แนวโน้มในอนาคตการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวของประเทศต่าง ๆ จะเพิ่มมากขึ้นสูงกว่าปัจจุบันซึ่งจะทำให้มีอุปทานข้าวออกมามากเกินกว่าความต้องการ โดยองค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ “FAO” ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ ได้ออกรายงานชี้ถึงแนวโน้มราคาสินค้าอาหาร โดยเฉพาะสินค้าเกษตรของโลกมีแนวโน้มราคาลดลง โดยเฉพาะข้าวจะมีอุปทานสูงขึ้นสวนทางกับภัยแล้งในเอเชีย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ผลผลิตด้านการเกษตรในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้าจะเพิ่มมากขึ้นจากการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย ปุ๋ยที่มีคุณภาพ เครื่องจักรการเกษตรที่จะผลิตข้าวในปริมาณที่มากขึ้น และผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ผลผลิตข้าวของโลกมีแนวโน้มสูงกว่าความต้องการ กระทั่งต่อราคาที่จะมีการแข่งขันที่สูงขึ้น

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับประเทศไทยซึ่งผลผลิตข้าวนาปีในปี ๒๕๕๙ จะสูงขึ้นถึงร้อยละ ๗.๓๕ แต่แนวโน้มราคาข้าวบรรจุถุงจะลดลงร้อยละ ๕ ข้าวหอมมะลิลดลงร้อยละ ๑๐ - ๑๕ โจทย์ของข้าวไทยในอนาคตจะต้องเป็นเกษตรแปลงใหญ่ในลักษณะเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้นและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ปริมาณ ๒,๐๐๐ บาทต่อไร่ จำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีการทำนาแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรมแต่รัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีทางเลือกในการรวมตัวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสหกรณ์และหรือวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนเป็นนาแปลงใหญ่

ทั้งนี้ โครงการรวมแปลงผลิตข้าวหรือเกษตรแปลงใหญ่ รัฐบาลมีการส่งเสริมมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ โดยมีเป้าหมายนำร่อง ๑.๐ ล้านไร่ แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการปรับ (ล้ม) คับนาให้เครื่องจักรสามารถเข้าไปทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการแข่งขันข้าวในอนาคตจะรุนแรง ขณะที่ศักยภาพการผลิตของไทยลดน้อยถอยลง ทั้งด้านพื้นที่ ต้นทุนการผลิตที่สูง ปัญหาแรงงาน และข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งน้ำ ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยจะลดน้อยถอยลงเมื่อเทียบกับประเทศส่งออกข้าวทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค เช่น อินเดีย ปากีสถาน เวียดนาม เมียนมาร์ กัมพูชา ฯลฯ (ปัจจุบันประเทศไทยมีการทำนาแปลงใหญ่ประมาณ ๕๐๐ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๓ แสนไร่ โดยเป็นการลงทุนของกลุ่มซีพี คูโบต้า กลุ่มมิตรผล และหอการค้า)

อย่างไรก็ตาม อนาคตข้าวไทยเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงห่วงโซ่ข้าวตั้งแต่การผลิตในระดับเกษตรกรการหว่าน การเก็บเกี่ยว การดูแล การบริหารจัดการ อุตสาหกรรมโรงสีไทย ๔.๐ อุตสาหกรรมข้าวบรรจุถุง การแปรรูปเพิ่มมูลค่า อุตสาหกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวกับข้าวจะตื่อนำมาบูรณาการเชื่อมโยงให้เป็นห่วงโซ่แห่งคุณค่าหรือ “Value Chain” การแก้ปัญหาข้าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรกว่า ๑๐ ล้านคน และพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๗๐ ของประเทศเป็นแหล่งปลูกข้าว

๗. แนวทางการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ

๑) การกำหนดพื้นที่เป้าหมายให้เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนเพื่อการเกษตร

ที่เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง อาจใช้ที่ดินราชพัสดุหรือที่ดินเอกชนโดยให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานกำกับดูแลการลงทุนโดยภาคเอกชน และสนับสนุนให้มีการลงทุนข้าวแปลงใหญ่เชิงอุตสาหกรรม โดยให้เป็นทางเลือกของเกษตรกรในพื้นที่ในการรวมตัว โดยจะต้องมีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการที่จะรับซื้อในราคาที่เป็นธรรม

ทั้งนี้ ปัจจุบันรัฐบาลกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อมุ่งส่งเสริมแต่เฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมาย ควรที่จะมีเขตเศรษฐกิจพิเศษสำหรับภาคการเกษตรเพื่อเป็นต้นแบบของประเทศ

๒) การขับเคลื่อนเมืองข้าวต้องมุ่งเน้นข้าวคุณภาพและข้าวปลอดภัย

เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียวซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพทั้งข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัย ซึ่งจะต้องได้รับมาตรฐาน IFOAM : International Federation of Organic Agriculture Movements เป็นใบรับรองจากสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ และมาตรฐาน HACCP สำหรับอุตสาหกรรมโรงสีสำหรับมาตรฐาน GI : Geographical Indications เป็นการเพิ่มมูลค่าของข้าวที่มีเอกลักษณ์เชื่อมโยงกับข้าวพื้นเมือง สามารถมีใบรับรองชี้ได้ว่าเป็นพันธุ์ข้าวและผลผลิตที่เกิด ณ ที่ใดที่หนึ่ง มีลักษณะจำเพาะที่เป็นความพิเศษในตัวสินค้า เกี่ยวพันกับพื้นที่เฉพาะเจาะจง

๓) เพื่อส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมซึ่งมีเทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับข้าวแบบครบวงจร (First S-curve Industrial)

ได้แก่ อุตสาหกรรมไบโอเทคที่เกี่ยวข้องกับข้าว อุตสาหกรรมซึ่งมีนวัตกรรมแปรรูปข้าวเพื่อสุขภาพ เช่น ยา วิตามิน เครื่องสำอาง ฯลฯ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว เช่น ศูนย์พันธุ์ข้าว อุตสาหกรรมโรงสี ข้าวที่ทันสมัย อุตสาหกรรมไซโลและบรรจุข้าวถุง โรงงานผลิตปุ๋ย เคมี ปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกลทางการเกษตร ฯลฯ โดยอุตสาหกรรมเหล่านี้จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดเทียบเท่าการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔) ศูนย์กลางกระจายสินค้าข้าวของภูมิภาค (Regional Rice Hub)

ทั้งข้าวสำเร็จรูปเพื่อการบริโภคในประเทศและส่งออกมีการสร้างแบรนด์ในลักษณะ “Provincial Brand” (คล้ายกับประเทศญี่ปุ่น) มีหน่วยงานธุรกิจในการทำการตลาดทั้งในและต่างประเทศมี ศูนย์กระจายสินค้าข้าวครบวงจร การทำโรดโชว์และส่งเสริมการตลาด โดยการดำเนินงานต้องเป็นรูปแบบสหกรณ์ มีการแบ่งปันผลกำไรกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

๕) การส่งเสริมให้เป็นเมืองวิจัยและพัฒนาข้าวเชิงพาณิชย์และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม การผลิต

โดยจะต้องสนับสนุนให้เอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสูงสุดเพื่อให้เป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าว นอกจากนี้การวิจัยเชิงอุตสาหกรรม และเชิงพาณิชย์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาข้าวพันธุ์ใหม่ การแปรรูปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในอุตสาหกรรมข้าว (อุตสาหกรรม ๔.๐) โดยงานวิจัยจะต้องเกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวคุณภาพ ข้าวปลอดสารพิษ การแปรรูปข้าว ทั้งที่เป็นอาหารเสริม วิตามิน หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อให้เป็นเมืองวิจัยข้าวของประเทศและของโลก

๖) มาตรการซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงโอกาสของการพัฒนา

การส่งเสริมเมืองข้าวนำร่องจะต้องนำเกษตรกรเป็นศูนย์กลางเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยจะต้องสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงโอกาสของการพัฒนาจำเป็นจะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การเพิ่มขีดความสามารถของสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ชุมชนสหกรณ์ ฯลฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและให้มีการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม และผลักดันให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร

๗) ทางจังหวัดกาฬสินธุ์มีความพร้อมในการขับเคลื่อนเมืองข้าว

ทั้งเกษตรกรสภาอุตสาหกรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งภาครัฐ และจังหวัด พร้อมทั้งผลักดันขับเคลื่อน มีความร่วมมือและมีเครือข่ายที่เข้มแข็งพร้อมสตาร์ทอัพโครงการ (Project Start Up) เพื่อเป็นต้นแบบให้กับจังหวัดต่าง ๆ โดยทางจังหวัดมีพื้นที่เป้าหมาย (ที่ราชพัสดุเนื้อที่ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่)พร้อมที่จะนำร่องเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเอกชนพร้อมที่จะลงทุน อีกทั้งมีการเตรียมการด้านแหล่งทุนและมีแนวคิดจัดตั้ง “บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีกาฬสินธุ์ จำกัด” เข้ามาสนับสนุนโครงการ

๘. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์

๑) ด้านที่ตั้ง

จังหวัดกาฬสินธุ์ในปี ๒๕๕๘ มีประชากรประมาณ ๙๘๕,๒๐๓ คน มีพื้นที่ ๗,๐๕๕.๐๗ ตารางกิโลเมตร อยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แวดล้อมด้วยจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีศักยภาพ ได้แก่

ทิศเหนือติดกับจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดสกลนคร ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดมุกดาหาร ทิศใต้ติดกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดขอนแก่น

๒) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในปี ๒๕๕๗ จีพีพีจังหวัดมูลค่า ๕๑,๗๗๑ ล้านบาท โดยภาคบริการมีส่วนมากที่สุดร้อยละ ๓๗.๕๗ ประกอบด้วยภาคการศึกษา ๑๐,๓๓๐ ล้านบาท ภาคค้าปลีก ค้าส่ง ๔,๙๐๗ ล้านบาท รองลงมาเป็นภาคเกษตรกรรมร้อยละ ๒๖.๕๗ (มูลค่า ๑๓,๔๗๙ ล้านบาท) ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ ๒๓.๐๗ (มูลค่า ๘,๔๔๙ ล้านบาท) ภาคพาณิชย์กรรมร้อยละ ๙.๔๘ และภาคบริหารราชการร้อยละ ๓.๓ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (Gpp per Capita) ในปี ๒๕๕๗ เท่ากับ ๕๕,๘๗๙ บาท อยู่ในลำดับที่ ๑๙ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓) แหล่งปลูกข้าวสำคัญของภาคอีสาน

มีมูลค่าประมาณ ๓,๗๘๓ ล้านบาท ประกอบด้วยข้าวนาปีพื้นที่เพาะปลูก ๓๐๖,๙๖๘ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๘๗,๘๘๐ ตัน ผลผลิตต่อไร่ ๖๐๐ - ๖๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่า ๑,๘๗๙ ล้านบาท สำหรับข้าวนาปรังพื้นที่ปลูกอยู่ในเขตชลประทานลำปาวเนื้อที่ ๒๖๔,๕๑๗ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๙๐,๔๕๗ ตัน ผลผลิตต่อไร่ประมาณ ๗๐๐ - ๗๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่า ๑,๙๐๔ ล้านบาท

๔) ด้านอุตสาหกรรม

ณ เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๙ มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ๕๖๒ โรงงาน จำนวนเงินลงทุนสะสม ๑๕,๙๕๐ ล้านบาทจ้างแรงงานประมาณ ๙,๔๓๐ คน เป็นโรงงานที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตการเกษตร ๑๕๒ โรงงาน โรงสีข้าว ๑๐๔ โรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมอาหาร ๔๔ โรงงาน และอุตสาหกรรมแปรรูปจากข้าว ๒ โรงงาน

๕) เป็นแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดสารพิษ

มีเกษตรกรที่ได้รับใบรับรองมาตรฐาน IFOAM มากกว่า ๑,๐๐๐ ราย และเป็นแหล่งข้าวพื้นเมือง GI หลายชนิดทั้งข้าวหอมมะลิพันธุ์ ๑๐๕ ข้าวกล้องหอมมะลิ ข้าวเหนียวดำหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิแดงและดำ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ฯลฯ อำเภอภูผินารายณ์ และอำเภอนาคู เป็นพื้นที่ซึ่งมีข้าวพื้นเมืองและเกษตรกรได้รับมาตรฐาน GI จำนวนมาก เป็นพื้นที่ซึ่งเกษตรกรตื่นตัวในการปลูกข้าวคุณภาพและปลอดสารพิษ

จากที่กล่าวมาแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับศักยภาพขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งผลผลิตข้าวและเกษตรกรชาวนา ขณะเดียวกันพื้นที่เพาะปลูกข้าวมีประมาณ ๖๑ - ๖๒ ล้านไร่ เกี่ยวข้องกับการเกษตรกว่า ๓.๓๖๕ ล้านครัวเรือน การขับเคลื่อนแบบเหวี่ยงแหไม่สอดคล้องกับพื้นที่หรือการแก้ปัญหาโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบของปัญหาที่จะตามมา เช่น การลดพื้นที่เพาะปลูก (Zoning) เพื่อลดอุปทานข้าวส่วนเกินโดยไม่รู้ว่าจะให้เกษตรกรหันไปประกอบอาชีพอะไรเพื่อทดแทนรายได้ที่หายไป อีกทั้งปริมาณอุปทานข้าวในโลกยังมีส่วนเกินและนับวันปริมาณข้าวในตลาดจะสูงขึ้นจากประเทศส่งออกข้าวซึ่งมีศักยภาพเข้ามาแข่งขันในตลาดโลก ปัจจัยที่กล่าวเป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้การแก้ปัญหาข้าวและปัญหาความยากจนของเกษตรกรในอดีตไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาแนวทางการปฏิรูปข้าวเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวนาจะต้องผลักดันให้มีการผลิตข้าวเชิงอุตสาหกรรมและมีนวัตกรรมการแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยใช้แนวทางผลักดันสนับสนุนให้เกิดเมืองข้าวนำร่อง (Rice City Model) ซึ่งจะต้องมีการขับเคลื่อนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง รวมถึงด้านการจัดจำหน่าย การแก้ปัญหการส่งออกข้าวซึ่งเป็น

ลักษณะกึ่งผูกขาดโดยพ่อค้ารายใหญ่เพียงไม่กี่รายทำให้ผู้ส่งออกรายย่อยไม่สามารถเปิดตลาดข้าวรายใหม่ ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้ เกษตรกรชาวนาชาดการรวมตัวที่เป็นระบบ องค์กรเกษตรกรที่มีอยู่ขาดความเป็นเอกภาพทำให้มีความอ่อนแอ ส่งผลต่อเกษตรกรชาวนาชาดอำนาจในการต่อรอง ขาดข้อมูล และขาดโอกาสของการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าของข้าว (Rice Value Chain) อีกทั้งไม่มีกลไกในการกระจายเฉลี่ยผลประโยชน์ ขณะเดียวกันการแก้ปัญหาการขาดแคลนเกษตรกรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวนายังขาดความเป็นรูปธรรม

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ถูกพิจารณาเป็นจังหวัดนาร่องเพราะตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูกและจำนวนเกษตรกรมากที่สุดแต่มีศักยภาพต่ำสุด เช่น ผลผลิตต่อไร่ต่ำ การอยู่นอกเขตชลประทานต้องพึ่งน้ำธรรมชาติและดิน ฟ้า อากาศ กระทบต่อความยากจนและมีหนี้ครัวเรือนสูงสุดของประเทศ เห็นได้จาก ๑๐ จังหวัดยากจนสุดของประเทศพบว่า ๘ จังหวัดอยู่ในภาคอีสาน “การแก้ปัญหาเพื่อสร้างเมืองชาวนาร่อง” จึงควรที่จะนาร่องในจังหวัดภาคอีสานเพราะหากแก้ปัญหาที่ภาคนี้ได้ก็จะสามารถแก้ปัญหาข้าวได้ทั้งประเทศ

สรุปประเด็นการแก้ไขปรับปรุงรายงาน
ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

.....

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๖๔/๒๕๕๙ วันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้พิจารณาและมีมติเห็นชอบรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” แล้ว โดยให้คณะกรรมการนำรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป นั้น

ในการนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาทบทวนรายงานดังกล่าวแล้ว โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาารายงาน เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province” ดังนี้

- เนื้อหารายงาน เรื่อง “นาร่องเมืองข้าว : จังหวัดกาฬสินธุ์ Rice City Pilot Project : Kalasin Province”

๑. หน้า ๑๑ ข้อ ๓ ลบข้อความออกในข้อ ๑) บรรทัดที่ ๔-๖

ความเดิม

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

ระยะที่ ๑ (ระยะเวลา ๙๐ วัน) กำหนดจังหวัดเป้าหมายซึ่งมีความพร้อมที่จะนาร่อง ในกรณีนี้ ได้มีการนำเสนอ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์

๑) การขับเคลื่อนของจังหวัดมีความพร้อม

ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคองค์กรเกษตรกร ภาควิชาการ มีความตั้งใจและการร่วมตัว ในการขับเคลื่อน โดยทางจังหวัดกำลังจะดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ ขณะที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัด กาฬสินธุ์และหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่างรับจะเป็นเจ้าภาพที่จะขับเคลื่อนและภาคเอกชนพร้อมที่จะลงทุน เช่น บริษัท อีสเทิร์น ไรซ์ มิลล์ จำกัด ซึ่งเป็นโรงสีที่ทันสมัยครบวงจรอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีการลงทุนกว่า ๑,๓๐๐ ล้านบาท บนเนื้อที่ ๔๐๐ ไร่ กำลังการผลิต ๕,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ตันต่อวัน โดยโรงงานผลิตทั้งข้าวเจ้า ข้าวเหนียว รวมทั้งมีแหล่งน้ำทำให้สามารถผลิตข้าวหนึ่งส่งออกกำลังการผลิตประมาณ ๗๐๐ ตันต่อวัน

ความที่แก้ไขปรับปรุง

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

ระยะที่ ๑ (ระยะเวลา ๙๐ วัน) กำหนดจังหวัดเป้าหมายซึ่งมีความพร้อมที่จะนาร่อง ในกรณีนี้ ได้มีการนำเสนอ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์

“๑) การขับเคลื่อนของจังหวัดมีความพร้อม

ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคองค์กรเกษตรกร ภาควิชาการ มีความตั้งใจและการร่วมตัว ในการขับเคลื่อน โดยทางจังหวัดกำลังจะดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ ขณะที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัด กาฬสินธุ์และหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่างรับจะเป็นเจ้าภาพที่จะขับเคลื่อนและภาคเอกชนพร้อมที่จะลงทุน”

.....